

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ANASANAT DALI**

**SOSYAL MEDYADA YAYGINLAŞAN LİNÇ KÜLTÜRÜNÜN
TWITTER MECRASI ÖZELİNDE İNCELENMESİ VE LİNÇ
ATLASI UYGULAMASI**

Zehra KARATAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Suzan ORHAN

HAZİRAN - 2022

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL MEDYADA YAYGINLAŞAN LİNÇ KÜLTÜRÜNÜN
TWITTER MECRASI ÖZELİNDE İNCELENMESİ VE LİNÇ
ATLASI UYGULAMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra KARATAŞ

Enstitü Anasanat Dalı: Görsel İletişim Tasarımı

“Bu tez 08/06/2022 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Suzan ORHAN	Başarılı
Doç. Murat ERTÜRK	Başarılı
Doç Dr. Nezaket TEKİN	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Zehra KARATAŞ

08/06/2022

ÖNSÖZ

Günümüzde linç kavramı kapsamını genişletmiş ve iletişim teknolojilerine de sirayet etmiştir. Bundan dolayı meydanlardaki fiziksel şiddetin yanına bir de dijital platformların sözlü şiddeti eklenmiştir. Linç, her dönem hayatımızın bir gerçeği olarak dijital çağın da yarası olmaya devam etmektedir ve hiçbir hukuki boyutu bulunmamasına rağmen gruplar kişi ve kişilerin sosyal ve hukuki haklarına saldırılarda bulunmaktadır. Öyle ki bu sözlü saldırılar çoğu zaman kişilerde ciddi tahribatlara neden olmasına rağmen dijital kültürün bir parçası olarak kanıksanmaya başlamıştır.

Linç ile ilgili akademik kaynakların yetersizliğinin yanı sıra henüz dijital kültürle beraber hayatımıza giren sosyal platformlarda gerçekleşen linçlerle ilgili çalışmaların çok kısıtlı bir boyutta olduğunun bilincinde olarak gerçekleştirdiğim bu çalışmada emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Özellikle bu süreçte başından beri akademik ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Suzan Orhan'a sonsuz teşekkür ederim.

Zehra KARATAŞ

08/06/2022

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iii
GÖRSEL LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: LİNÇ KAVRAMI: TARİHSEL KÖKEN VE TOPLUMSAL BİLEŞENLER	5
1.1. Linç Kavramı ve İlgili Kavramlar	5
1.1.1. Saldırganlık	5
1.1.2. Grup	7
1.1.3. Kolektif Davranış	10
1.2. Linç Tanımı ve Tarihsel Kökeni.....	12
1.2.1. İlkel Toplumlarda Linç.....	14
1.2.2. Feodal Toplumda Linç: Cadı Avı Örneği.....	16
1.2.3. Modern Toplumda Linç: Ku Klux Klan Örneği.....	18
1.3. Türkiye'nin Linç Tarihinden Örnekler.....	20
1.3.1. 6-7 Eylül 1955 Olayları	20
1.3.2. 23-24 Aralık 1978: Maraş Olayları	21
1.3.3. 1993 Madımak Otel Yangını	22
1.3.4. 2 Haziran 2017 Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü Olayı (2017)	24
2.BÖLÜM: SOSYAL MEDYADA LİNÇ KÜLTÜRÜ	25
2.1. Sosyal Medya	25
2.1.1. Sosyal Medya Ortam ve Araçları	27
2.1.2. Sosyal Medyanın Özellikleri	28
2.1.2.1. Dijitallik.....	29
2.1.2.2. Etkileşimsellik	29
2.1.2.3. Hipermetinsellik	30
2.1.2.4. Sanallık	30
2.2. Sosyal Medyada Yaygınlaşan Linç Kültürü.....	30
2.1.2. Twitter'da Linç Kültürü	34

3. BÖLÜM: YÖNTEM Analizi	.37
3.1. Araştırmanın Yöntemi: Söylem Analizi	37
3.1.1. Sezen Aksu	38
3.1.2. Erkan Oğur	42
3.1.3. Mabel Matiz.....	44
3.1.4. Atakan Kayalar	46
3.1.5. Gülşen.....	48
3.1.6. Suna Yıldızoğlu	53
3.2. Uygulama Yöntemi: Aby Warburg Mnemosyne Atlas	55
3.2.1. Taryn Simon Image Atlas.....	56
3.2.2. Gerhard Richter: Atlas.....	57
4.BÖLÜM: UYGULAMA: LİNÇ ATLASI PROJESİ ÜRETİM SÜRECİ	59
4.1. Linç Atlası Projesi	62
4.1.1. Sezen Aksu Linç Atlası	63
4.1.2. Erkan Oğur Linç Atlası	64
4.1.3. Mabel Matiz Linç Atlası.....	65
4.1.4. Atakan Kayalar Linç Atlası	66
4.1.5. Gülşen Matiz Linç Atlası.....	67
4.1.6. Suna Yıldızoğlu Linç Atlası	68
SONUÇ	69
KAYNAKÇA	71
ÖZGEÇMİŞ	78

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Amerikan İç Savaş Sonrası Yaşanan Linçler	14
Tablo 2: Sosyal Medya Araçları (2020)	27
Tablo 3: Sosyal Medya Hukuku (2019)	32

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: 6-7 Eylül Olayları (1955)	21
Görsel 2: Maraş Olayları (1978).....	22
Görsel 3: Madımak Otel Yangını (1993).....	23
Görsel 4: Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü Olayları (2017)	24
Görsel 5: Trend Topic Örneği (2018).....	35
Görsel 6: Twitter’da Linç Örneği (2020)	36
Görsel 7: Sezen Aksu Linç Kampanyası 1. Tweet (2022)	39
Görsel 8: Sezen Aksu Linç Kampanyası 2. Tweet (2022)	39
Görsel 9: Sezen Aksu Linç Kampanyası 3. Tweet (2022)	40
Görsel 10: Sezen Aksu Linç Kampanyası 4. Tweet (2022)	41
Görsel 11: Erkan Oğur Linç Kampanyası 1. Tweet (2021).....	42
Görsel 12: Erkan Oğur Linç Kampanyası 2. Tweet (2021).....	42
Görsel 13: Erkan Oğur Linç Kampanyası 3. Tweet (2021).....	43
Görsel 14: Erkan Oğur Linç Kampanyası 4. Tweet (2021).....	44
Görsel 15: Mabel Matiz Twitter Paylaşımı (2019).....	44
Görsel 16: Mabel Matiz Twitter Paylaşımı Yorumlar 1(2019)	45
Görsel 17: Mabel Matiz Twitter Paylaşımı Yorumlar 2(2019)	45
Görsel 18: Mabel Matiz YKS Sorusu Yorumlar 1(2020).....	46
Görsel 19: Atakan Kayalar Viral Paylaşım (2020).....	47
Görsel 20: Atakan Kayalar Linç Kampanyası1.Tweet (2020)	47
Görsel 21: Atakan Kayalar Linç Kampanyası 2.Tweet (2020)	48
Görsel 22: Atakan Kayalar Linç Kampanyası 3.Tweet (2020)	48
Görsel 23: Gülşen Linç Kampanyası 1. Tweet (2022)	49
Görsel 24: Gülşen Linç Kampanyası 2. Tweet (2022)	50
Görsel 25: Gülşen Linç Kampanyası 3. Tweet (2022)	50
Görsel 26: Suna Yıldızoğlu Twitter Paylaşımı (2022)	51
Görsel 27: Suna Yıldızoğlu Twitter Paylaşımı Yorumlar 1 (2022).....	52
Görsel 28: Suna Yıldızoğlu Twitter Paylaşımı Yorumlar 2 (2022).....	52
Görsel 29: Bilderatlas Mnemosyne Panel 39 (1925-1929).....	53
Görsel 30: Bilderatlas Mnemosyne Panel 6 (1925-1929).....	54
Görsel 31: Kulturwissenschaftliche Bibliothek Warburg'un Okuma Odası (1926)	55

Görsel 32: Image Atlas (2012)	56
Görsel 33: Atlas Sheet 1 (1962-1966)	57
Görsel 34: Manzaralar (1970).....	58
Görsel 35: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci (2022).....	60
Görsel 36: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Esktilmiş kağıt Örneği (2022).....	61
Görsel 37: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Kompozisyon Örneği (2022)	62
Görsel 38: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Renk Düzenlemeleri (2022)	62
Görsel 39: Linç Atlası Projesi Web Sayfası (2022).....	62
Görsel 40: Linç Atlası Sergi Afişi (2022)	63
Görsel 41: Sezen Aksu Linç Atlası (2022).....	63
Görsel 42: Erkan Oğur Linç Atlası (2022)	64
Görsel 43: Mabel Matiz Linç Atlası (2022)	65
Görsel 44: Atakan Kayalar Linç Atlası (2022).....	66
Görsel 45: Gülşen Linç Atlası (2022).....	67
Görsel 46: Suna Yıldızoğlu Linç Atlası (2022).....	68

ÖZET	
Başlık: Sosyal Medyada Yaygınlaşan Linç Kültürünün Twitter Mecrası Özelinde İncelenmesi ve Linç Atlası Uygulaması	
Yazar: Zehra KARATAŞ	
Danışman: Doç. Dr. Suzan ORHAN	
Kabul Tarihi: 08/06/2022	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 78 (tez)
İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler neredeyse bütün dünyaya yayılmış durumdadır. Özellikle Web 2.0 teknolojisiyle beraber sosyal medya bireylerin ve toplumların tutum, davranış ve yeteneklerini dönüştürmektedir. Bu nedenle kavramlar, davranış ve tutumlar reel ve sanal ortamlarda ayrı ayrı şekillenmeye başlamıştır. Bunlardan birisi de linç kavramıdır. Linç, sadece meydanlarda ve aynı değer yargılarına sahip kalabalıkların bir grubu veya birini, fiziksel şiddet uygulayarak cezalandırması olarak görülmektedir. Günümüzde linç kavramı kapsamını genişletmiş ve dijital ortamlarda da varlığını sürdürmeye başlamıştır. Bu kapsamda meydanların yerini sosyal medya, fiziksel şiddetin yerini sözlü şiddet ve kalabalıkların yerini kullanıcılar almıştır. Fakat dijital linç anlamak için bu kadar yeterli değildir. Sosyal medyadaki kimlik inşası, linç kavramının sanal ve reel olarak ayrı ayrı değerlendirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Özellikle yeni medyayla birlikte uzam ve zaman boyutlarının yok olması, eşzamanlılık ve enformasyonun çok hızlı bir şekilde yayılması bireyleri özgürleştirmiş, sosyalleşme pratiklerini değiştirmiş ve yeniden kimliklendirmiştir. Bu nedenle dijital ortamlarda şiddetin açığa çıkması da enformasyon kadar hızlıdır. Tıpkı sosyal ağlar sayesinde hızlıca kurulan arkadaşlıklar gibi şiddet de hızlı bir şekilde gerçekleşmekte ve bireyler çok hızlı bir şekilde birini yargılama konusunda hemfikir olmaktadır. Özellikle dijital ortamlarda meydanlara göre şiddetin daha fazla olmasının temel nedenlerinden biri de kullanıcıların konfor alanlarını terk etmemesi ve sosyal medyada anonim kimlikler oluşturmasıdır. Dolayısıyla dijital linçe karışan kullanıcılar meydanlardaki kalabalıklara göre daha az riske girerler fakat linç edilen bireylere verilen zarar neredeyse eş değer olmaya başlamıştır. Dijital ortamlarda başlatılan linç kampanyaları bireylere psikolojik, ekonomik ve hukuki açıdan zarar verebilmektedir. Bu nedenle psikolojik şiddeti kaldıramayan bireyler hayatlarını sonlandırmaya kadar gitmiştir. Türkiye kapsamında değerlendirildiğinde meydanlardaki linçler genellikle milliyetçi, dini ve siyasi temelli olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte milliyetçi, dini ve siyasi olabildiği gibi çok mikro konularda da dijital linçlerin gerçekleştiği görülmektedir. Örneğin, kitabı beğenilmeyen bir yazar kullanıcılar tarafından linç edilmektedir. Dolayısıyla dijital ortamlarla birlikte kitleler her alanda hızla alıştığı için tahammül sınırlarının da bununla bağlantılı olarak azaldığı görülmektedir. Bu nedenle kullanıcılar beğenmedikleri paylaşımlara karşı daha tahammülsüz davranmakta ve akabinde paylaşımı yapan bireyi linç etmektedir. Bu çalışma Türkiye’de yaşanan fiziksel ve dijital linçleri örnek olay incelemesi kapsamında ele almıştır. Dijital linçler Twitter mecrası üzerinden incelenmiş ve altı adet örnek olayla sınırlandırılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Linç, Dijital Linç, Sosyal Medya, Saldırganlık, Bellek Atlası	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Investigation of Lynch Culture Spreading in Social Media in Specific to Twitter and Application of Lynch Atlas	
Author of Thesis: Zehra KARATAŞ	
Supervisor: Assoc. Prof. Suzan ORHAN	
Accepted Date: 08/06/2022	Number of Pages: vii (front part) + 78 (thesis)
Developments in communication technologies have spread almost all over the world. Especially with web 2.0 technology, social media transforms the attitudes, behaviors and abilities of individuals and societies. For this reason, concepts, behaviors and attitudes have begun to take shape separately in real and virtual environments. One of them is the concept of lynching. Lynch is not seen as punishing a group or someone with physical violence, but only in the squares and by like-minded crowds. Today, the concept of lynching has expanded its scope and started to exist in digital environments. In this context, social media took the place of squares, verbal violence took the place of physical violence, and users took the place of crowds. However, this is not enough to understand the digital lynching. In this context, identity construction in social media is important in terms of evaluating the concept of lynching separately in virtual and real terms. Especially with the new media, the disappearance of space and time dimensions, synchronicity and rapid spread of information have liberated individuals, changed and redefined socialization practices. For this reason, the emergence of violence in digital environments is as fast as information. Just like friendships quickly formed through social networks, violence emerges very quickly and individuals agree to judge someone very quickly. One of the main reasons why violence is more common in digital environments than in public squares is that users do not leave their comfort zone and create anonymous identities on social media. For this reason, users involved in digital lynching take less risk than the crowds in the squares, but the damage to the lynched individuals has become almost equal. Lynching campaigns initiated in digital environments can harm individuals psychologically, economically and legally. In this context, individuals who cannot cope with psychological violence have gone so far as to end their lives. When evaluated within the scope of Turkey, lynchings in the squares have generally emerged as nationalist, religious and political. In addition, it is seen that digital lynchings take place on national, religious and political issues as well as on micro issues. For example, an author whose book is not liked is lynched by users. Therefore, as the masses get used to accelerating in every field with digital media, it is seen that the tolerance limits decrease accordingly. For this reason, users are more intolerant of the shares they do not like and then lynch the person who shared it. This study deals with physical and digital lynchings in Turkey as a case study. Digital lynchings were reviewed on Twitter and were limited to six case studies.	
Keywords: Lynch, Digital Lynch, Social Media, Aggression, Mnemosyne Atlas	

GİRİŞ

İnsandaki yıkıcılığın kökenlerine bakıldığında Eric Fromm'a göre; koruma, üstünlük ve hayatta kalma gibi doğal davranışlardan meydana geldiği görülmüştür. Bu nedenle çevresel etmenler ve toplumsallaşmalar saldırganlık kavramının dönüşmesine ve kapsamının genişlemesine neden olmuştur. Cinsel yönelim, ırk ve inanış gibi farklılıklar çoğunluk tarafından birer tehdit olarak algılanabilmektedir. Bu nedenle gruplaşmaların çok yoğun olarak yaşandığı coğrafyalarda gruplar arasında savaşlar, nefret söylemleri ve linç gibi eylemler söz konusu olabilmektedir. Son yıllarda sosyal medya ile linç kavramı dijital olarak da varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla çoğunluğun tahakkümüne dijital ortamlarda da rastlamak mümkündür. Küreselleşmeyle beraber sosyal medya platformlarının tüm dünyada etkin bir şekilde kullanılmasından dolayı Türkiye özelinde de sosyal medyanın yaygın hale gelmesi söz konusu olmuştur. Bu kapsamda sosyal medyanın kişiler arasında yarattığı iletişimsel tahribatlar linç kültürünün bu mecralarda normal kabul edilmesine neden olmuştur.

Araştırmanın Konusu

Türkiye, toplumsal bağlamda çeşitliliğin (etnisite, din, mezhep, siyasi düşünce vb.) yoğun olduğu, fikir ayrılıklarının da buna bağlı olarak yoğun yaşandığı bir coğrafyadır. Dolayısıyla 21. yüzyıla gelene kadar, baskın bir düşünce formunun yer etmiş olduğu düşünülse de yine kendi içerisinde de ayrılıkların olduğu görülmektedir. Dolayısıyla fikir ayrılıklarının yoğun olarak yaşandığı toplumlarda, linç kültürü belleklerde yer edinmiştir.

Linç kavramı ilk olarak zihinlerde fiziksel şiddeti canlandırırsa da özellikle yeni medyayla beraber dijital örneklerine de rastlanmaktadır. Bununla beraber Web 2.0 teknolojisinin gelişimi ve enformasyonun çok hızlı bir şekilde yayılması bu pratikleri destekler niteliktedir. Dolayısıyla 21. yüzyılda linç kültürü sosyal medyaya da nüfuz ederek kapsamını genişletmiştir. Görünürlüğün ve erişimin çok kolay olması, öfkeli kitlelerin, linç kavramını sosyal medyaya taşımasına neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal ağ siteleri bireylerin görünürlüğünü ve duyguların ifşası için elverişli bir zemin yaratmaktadır. Bundan dolayı bireyler ırk, cinsiyet, siyasi görüş gibi konularda ayrılıkçı ve öfkeli davranabilmektedir. Dolayısıyla yeni medyanın hayatın her alanına sirayet etmiş olması, linç kavramının da dönüşmesine neden olmuştur.

Türkiye'nin tarihinde birçok linç örneğine rastlanmaktadır. Bu bağlamda gerçekleşen linçler fiziksel şiddet öğelerini içerisinde barındıran niteliktedir. Dolayısıyla dijital linçler her ne kadar fiziksel şiddetti içinde barındırmasa da psikolojik bağlamda linç edilen bireylere zarar vermektedir. Özellikle bireylerin konfor alanlarını terk etmesine gerek olmaması ve kimliklerini anonim hesaplar sayesinde kolayca gizleyebilmesi dijital linçlerin yoğunluğunu arttırmaktadır. Bu nedenle meydanlarda gerçekleşen linçlerin temel konuları sosyal medya ortamında gündelik olarak devam etmektedir. Örneğin ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi meseleler hem meydanlarda hem de dijital ortamlarda linç kültürünün temel konuları arasında yer almaktadır. Sosyal medya ortamlarında denetimin çok fazla mümkün olmaması ve toplumsal bilinçlerin gelişmemiş olması dijital linç kültürünün yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle toplum dijital ortamlarda son derece tahammülsüz ve yıkıcı tutumlar içerisine girmektedir. Paylaşımlar içinde etnisite, din, toplumsal cinsiyet gibi ayrılıkçılığa neden olan konuları barındırmasa dahi yorumlarda nefret söylemleri söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla dijital linç kültürünün en önemli özelliklerinden biri de kimin kimi linç ettiği ve hangi konunun sorun edildiği muğlaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal ağlar arasında miniblog görevi gören Twitter mecrasının dijital linç kültürüne uygun bir platform olarak değerlendirilmesi bağlamında dijital linçe maruz kalan bireyler ve buna dahil olan kitlelerin söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmesi ve linç atlası uygulamasıyla sosyal medyada yaygınlaşan linç kültürünün boyutlarının ortaya konulmasıdır.

Bu amaç çerçevesinde yanıtı aranan sorular şunlardır:

1. Linç kültürü ve dijital linç kültürü arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?
2. Türkiye toplumu bağlamında linç kültürünün temel konuları nelerdir?
3. Dijital linç kültürünün özellikleri ve nedenleri nelerdir?
4. Sosyal medyadaki linç örneklerinin temel değerlendirmesi nedir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan şu şekilde yararlanılması öngörülmektedir:

1. Sosyal medyada yaygınlaşan linç kültürünün kişiler ve toplumlar üzerindeki yıkıcı etkilerinin ortaya konulması ve incelenmesi sağlanacaktır.
2. Linç kültürünün, dijital linç kültürüne geçişinin tarihsel ve teknolojik değerlendirilmesi sağlanacaktır.
3. Linç atlası uygulamasıyla beraber sosyal medyada yaygınlaşan linç kültürünün bir çok boyutta değerlendirilmesi ve anlaşılması beklenmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir:

1. Türkiye’de toplumsal bağlamda çeşitliliğin fazla olmasından dolayı linç kültürü yaygın bir olgudur.
2. Dijital linç kültürü ve linç kültürünün temel konuları neredeyse aynıdır.
3. Twitter mecrası dijital linç kültürünün gerçekleşmesi bağlamında önemli bir platformdur.
5. Linç kültürünün kapsamını dijitalle de taşıması nefret söylemlerinin ve agresyonun artmasına ve görünür olmasına neden olmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sonuçlarının yorumu ve genellenebilirliği bağlamında baştan kabul edilen sınırlılıklar şunlardır:

1. Bu araştırma dijital linç kültürü bağlamında Twitter mecrasıyla sınırlıdır.
2. Dijital linç örneği olarak Sezen Aksu, Erkan Oğur, Mabel Matiz, Atakan Kayalar, Gülşen ve Suna Yıldızoğlu olayları ele alınmıştır.
3. Bu araştırma Türkiye’deki dijital linç kültürünün ele alınması bakımından sınırlıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada Twitter mecrasından alınan Tweetler sosyal medyada yaşanan linç kültürü kapsamında söylem analizi yöntemiyle ele alınmıştır.

Tanımlar

Dijital Linç: Uzaktan, etik değerleri hiçe sayarak, kişileri kendi fikirleri ve siyasi eğilimlerine göre yargılayıp onları belirli sınıflandırmalarda addetmek, bu gayri-etik yöntemi de bir bireye karşı hedef gösterme denebilecek bir şekilde kullanmak, o kişinin dijital varlığını ve kimliğini tehlikeye atacak ve de hatta fiziksel yaşamında saldırıya uğrayacak şekilde nefret söylemiyle hedef göstermek (Özturan, 2014).

Linç: Halktan bir topluluğun, bir suçluyu ya da kendilerine göre suç olan davranışta bulunmuş birini yumruk, taş, sopa gibi araçlarla döve döve öldürmesi (Püsküllüoğlu, 2013, s. 334)

Şiddet: Öfke, kızgınlık, düşmanlık gibi duyguların, nesnelere veya insanlara karşı zor kullanılarak uygulanması (Demir & Acar, 2005, s.385).

Saldırganlık: Genellikle tehdit edilme, aşağılanma veya engellenme gibi durumlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkan, öfke ve düşmanlık hissiyle karşısındakine zarar vermeye yönelme durumu (Demir & Acar, 2005, s.352).

Sosyal Medya: Sosyal medya, Web 2.0'ın kullanıcı hizmetine sunulmasıyla birlikte, tek yönlü bilgi paylaşımından, çift taraflı ve eş zamanlı bilgi paylaşımına ulaşılmasını sağlayan medya sistemidir (Sosyal Medya, 2022).

Bellek Atlası: Aby Warburg'un Batı Antik sanatında büyük ve entelektüel olarak akıllarda yer edinmiş çalışmaların yeniden görüntülenmesiyle beraber haritalanmalarının yaptığı bir çalışmalardır (Johnson, 2013).

1. BÖLÜM: LİNÇ KAVRAMI; TARİHSEL KÖKEN VE TOPLUMSAL BİLEŞENLER

1.1. Linçle İlgili Kavramlar ve Tanımlar

1.1.1. Saldırganlık

İlkel insanlardan bugünkü modern insanlara kadar saldırganlığın var olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda saldırganlığın özünde saldırıya karşı koruma içgüdüğü esastır ve primatlarda görülen saldırganlık anlayışı da bu temeller üzerine kurulmuştur. Ancak özellikle toplumsallaşmalar ve gruplaşmalar insandaki saldırganlığın sadece koruma içgüdüğünden değil aynı zamanda üstünlük kurma, yabancı düşmanlığı gibi meselelerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Aynı zamanda bu gruplaşmalar fanatizme kadar uzanan ben ve öteki meselesini ortaya çıkarmıştır. Bundan dolayı saldırganlık Gordon Marshall (2009) *Sosyoloji Sözlüğünde*, “Düşmanca, incitici, şiddete yatkın ya da kendini aşırı derecede dayatan hareketler. İnsanların saldırgan olmalarının nedenleri konusunda birbiriyle çelişkili kuramlar vardır. Saldırgan davranışların birçoğu biyolojik ya da içgüdüselidir” (s.631). Bununla beraber Demir ve Acar’ın (2005) *Sosyal Bilimler Sözlüğünde* ise “Genellikle tehdit edilme, aşağılanma veya engelleme gibi durumlara karşı bir tepki olarak ortaya çıkan, öfke ve düşmanlık hissiyle karşındakine zarar vermeye yönelme durumu” (s. 352). şeklinde açıklanmaktadır.

Sosyal psikolojik yaklaşımlar ise saldırganlığın fiziksel veya psikolojik acı verme amacıyla gerçekleştirilen bütün eylemleri kapsadığını söylemektedir. Yani saldırganlık sadece fiziksel zarardan ibaret değildir sözlü olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Bununla beraber kültürlere göre algılanan saldırganlık, saldırganlık olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin bireylerin kendini ifade etme amacıyla herhangi bir şikâyetle bulunması saldırgan bir tutum olarak değerlendirilse de aslında öyle değildir. Esasında saldırganlık kasıtlı olarak acı verme odaklı davranışları kapsamaktadır. Dolayısıyla kasten yapılmış bir saldırı karşı tarafı etkilememiş olsa dahi saldırganlık olarak değerlendirilecek veya istemeden olsa da karşı tarafa bir zarar verilmişse bile saldırganlık olarak değerlendirilmeyecektir (Aronson, Wilson, & Akert, 2013). Buna karşılık saldırganlık kimi zaman kasten birini öldürmek için kullanılmış kimi zaman da kişinin kendini savunmasına yönelik kullanılmıştır. Erich From (2018), “ ‘yumuşak

saldırganlık’ adı altında topladığım savunmaya dönük, tepkici saldırganlık için ‘saldırganlık’ terimini kullandım ama insanlara özgü bir eğilim olan yıkıma uğratma ve mutlak denetime ulaşma eğilimini ‘yıkıcılık’ ve ‘zalimlik’ olarak adlandırıyorum” (Fromm, 2018, s. 16). olarak açıklamıştır. Bu nedenle saldırganlığı salt yıkıcılık ve zalimlik olarak değerlendirmek doğru bir bakış açısı olmayacaktır.

Bu nedenle saldırganlığı temelde araç ve amaç olarak ikiye ayırmak mümkündür. Araç olarak saldırganlık bir hedefe ulaşmak için dolaylı olarak gerçekleştirilirken, amaç olarak saldırganlık karşı tarafa kasıtlı olarak zarar verme odaklıdır. Bununla birlikte saldırganlığın kökenleri konusunda içgüdü, öğrenme ve engelleme bağlamında görüşler yer almaktadır (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2014).

Saldırganlık üzerine yapılan çalışmalarda saldırganlığın içgüdüsel bir davranış olduğu yönünde Freud ve Lorenz ön plana çıkmaktadır ve ikisi de doğuştan var olduğunu ve zaman içerisinde yoğunlaştığını öne sürmektedirler. Örneğin saldırganlık üzerine çalışmaları bulunan etoloji uzmanı Konrad Lorenz, saldırganlığı evrimsel süreç içerisinde değerlendirmiştir ve ona göre tarih öncesinde insanların öldürme yetileri bugünkü gibi gelişmemiştir çünkü karşısındakini öldürmek için doğal silahlardan yoksundu. Yine de içgüdüsel olarak öldürme eğilimleri söz konusu olsa da özellikle taş baltanın bulunmasıyla doğal seleksiyonla öldürmenin de kolaylaştığından ve zamanla çoğaldığından söz etmektedir (Lorenz, 2008).

Bununla beraber alet kullanımı üzerine filozof Hannah Arendt (1997) *Şiddet Üzerine* isimli çalışmasında alet yapımını şu şekilde ifade etmiştir.

“Dolayısıyla teknolojiye, alet yapımında yaşanan devrim, özellikle savaş alanında dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Şiddete dayalı eylemin bizatihi esası, araç-amaç kategorisine dayalıdır. Bu kategorinin en temel ayrımcı niteliği, insani olaylara uygulanması şöyle ifade edilebilir: Amaç, kullanımını haklı kıldığı ve gerçekleşmesi açısından gereksinilen araçların altında ezilme tehlikesine açıktır. İnsan eyleminin nihai amacı, fabrika üretimindeki nihai amaçtan farklı olarak, asla güvenilir biçimde öngörülemez. Bu yüzden siyasal amaçlara ulaşmak için kullanılan araçlar, geleceğin dünyası açısından, sık sık niyetlenen amaçlardan daha belirleyici olabilmektedir” (s.10).

Bunun yanında primatlardan şu anki modern insana kadar geçen sürede saldırganlık temelde olduğu gibi kalmamıştır. Nedeni olmayan saldırgan davranışlardan da söz

edilebilir. Esasında korku ve öfke duyguları saldırgan tutumların gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Bununla beraber evrimsel süreç içerisinde insanın silahlanması yıkıcılığı da aynı oranda arttırmıştır. Silahlanmanın yanı sıra kolektif bir yaşam kişiler arası ilişkileri kuvvetlendirmiş ve aynı oranda kişiler arasındaki anlaşmazlıkların da ortaya çıkmasına neden olmuştur (Mert, 2018).

Günümüzde saldırganlık bireylerin yabancı olmadığı tutumlar içerisinde yer almaktadır. Özellikle medyanın evrensel bir boyutta çalışması kişiler veya gruplar arası saldırganlıklarla ilgili haberdarlığın artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle saldırganlığa olan aşinalık gerek geleneksel medya aracılığıyla gerekse yeni medya aracılığıyla dalga dalga yayılmaktadır.

1.1.2. Grup

Linç kültürünü anlamak için gruplardaki insan davranışlarını ve grup içerisindeki ortak düşünce ve duyguları ifade eden grup dinamizmini incelemek gerekmektedir. Bu grup, “birbirine ortak değerlerle bağlı, birliktelik duygusu taşıyan insanlardan oluşan topluluk (Demir & Acar, 2005, s. 175). olarak tanımlanmaktadır. Gordon Marshall (2009) *Sosyoloji Sözlüğünde* ise, “resmî ya da gayriresmî üyelik ölçütleriyle tanımlanan, görece istikrarlı bir karşılıklı ilişkiler modeliyle birlik olma duygusunu paylaşan ya da kendilerini birbirine bağlı hissedenden çok sayıdaki kişinin oluşturduğu bir küme” (s. 285). Bu kontekste toplumsal bir düzen içerisinde yaşamını sürdüren insanlar ortak inanış, duygu ve düşünce kapsamında grup olarak değerlendirilmektedir. Grupları, siyasi bir parti için aynı ideolojiyi paylaşan insanların oluşturduğu topluluklardan herhangi bir okul ödevi için bir araya gelmiş üniversite öğrencilerine kadar geniş bir yelpazede ele almak mümkündür. Bu nedenle grup olma özelliğinin en önemli yapıtaşı grup içerisindeki insanların belli bir ortaklıkla hareket etmesidir.

İnsanların gruplar halinde varlığını sürdürmesinin temelde doğuştan bir gereksinim olduğunu söylemek mümkündür. Evrimsel olarak değerlendirildiğinde hayatta kalma içgüdüğü öne çıkmaktadır. Bu durumda primatlar dış tehlikelerden korunmak ve avlanmak için gruplar halinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Bunun en önemli nedeni ise hayatta kalma içgüdüğü olarak değerlendirilmektedir. Özellikle geçmişe dönüp bakıldığında, gruplar halinde yaşayan insanlar daha rahat avlanabilmiş, üreyebilmiş ve diğer yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebilmiştir. Bu nedenle araştırmacılar gruplar

halinde yaşımanın temelinde evrimsel bir sürecin olduğunu söylemektedir. Bunun yanı sıra kişinin kendini bir gruba ait hissetme ihtiyacı da bu bağlam üzerinde gelişmiştir. Bütün kültürlerde de görüldüğü üzere insanlar gruplar halinde yaşamış ve grupların bekasından sorumlu olmuşlardır. Toplumda kendini belli bir gruba ait hissetmeyen veya ait olduğu gruptan dışlanan insanlar ise tarih boyunca tarifi imkânsız zorluklar çekmiştir. Bu nedenle primatlardan bu yana insanlar için grup aidiyeti hayati bir önem taşımaktadır (Aronson, Wilson, & Akert, 2013).

Bireylerin günlük yaşantısının devamı için gruplar kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle bireyler, özdeşlik ve özsaygı edinimlerini grup içerisindeki konumları aracılığıyla kazanmaktadır. Gruptaki bireyler arasındaki etkileşim ve karşılıklı etki bir grubu karakterize eden özelliklerin sadece ikisidir. Her şeyden önce bir grup olmanın en önemli özelliği belli bir amaca ve nedene sahip olmasıdır. Gruplar birçok işleve ve amaca hizmet eder ancak araçsal gruplar ve katılımcı gruplar arasında genel bir ayrım yapılabilir. Bu kontekste araçsal gruplar belli bir amaca hizmet eder ve bir görevi yerine getirmek için bir araya gelirler. Örneğin sınav jürileri araçsal gruplar olarak değerlendirilmektedir. Katılımcı gruplar ise daha genel ve sosyal nedenlerden dolayı bir araya gelir. Bu tarz gruplar daha duygusal öğeleri içerisinde barındırır ve bireyler ait oldukları grupların değer yargılarını ve ideallerini paylaşabilmektedirler. Bununla beraber grup içerisinde prestij kazanabilir ve benlik saygısı elde edebilirler. Bundan dolayı katılımcı gruplar arasında ortak davranışlar ve bireysel davranışları etkileyen grup normları söz konusudur. Dolayısıyla davranışlar konusunda grup içerisinde özdeşlik beklentileri oluşabilmektedir. Bununla birlikte grup içerisinde her üyenin belli bir görevi ve rolü vardır. Bu roller resmî veya gayriresmî olabilir. Örneğin bir vakfın başkanı resmî olarak liderlik rolünü üstlenmişken bir arkadaş grubunda akşam yemeği için hangi restorana gidileceğini karar veren ve bunun gibi grupta ön plana çıkan davranışlar sergileyen kişiler de gayriresmî olarak liderlik rolünü üstlenmiştir (Bordens & Horowitz, 2008).

Grup normları her zaman bireyleri sağlıklı seçimler yapmaya yönlendirmez. Grup içerisinde sağlıklı tutum ve davranışların da onaylandığı ve bireylerin bu davranışlara teşvik edildiği durumlar da söz konusudur. Örneğin bazı gençlik grupları arasında sigara, alkol, uyuşturucu kullanımına ve şiddete yönelik teşvikler vardır. Grup içerisinde bu tür davranışlar sergilemeyen bireyler gruptan dışlanabilmektedir veya gruba hiç dahil

edilmeyebilmektedirler. Bu nedenle faydalı normlara göre zararlı normların daha baskıcı ve normatif olduğu söylenebilmektedir. (Kenrick, Neuberg, & Cialdini, 2004).

Grup süreçlerinin analiz edilmesi hususunda en etkili girişimlerden biri olan grup dinamiği yaklaşımı, ilk olarak 1930 ve 1940'lı yıllarda Alman Kurt Lewin tarafından dile getirildi. Grup dinamiği yaklaşımı, grup etkinliğinin gerçekleştiği süreçleri incelemeye ve daha büyük birimlerin teorik modellerini birleştirmeye çalışır ve onları küçük grupların eylem alanına getirir (Turner, 2006). Bu kapsamda Kurt Lewin'in çalışmasından etkilenen psikologlar grup dinamikleri yaklaşımını desteklediler fakat Lewin'nin çalışmasına göre farklı noktaların olduğunu söylemek mümkündür. Buna göre grup içerisinde bireyler artık etkili ve ideal bir etkileşim elde etmek için üstlendikleri rolleri öğrenerek hareket edeceklerdi. Başka bir deyişle grup içerisinde kişilerarası etkileşimi optimize edecek ve liderlik gibi hususlarda gerginliklerin en aza inmesini sağlayacak grup kuralları ve rol dağılımları söz konusu olacaktır. Bu teorik yönelimlerde grup sosyolojik bir nesne ve gözlem alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda grup içerisinde dayanışma süreçleri, muhalif hareketler ve saldırgan tutumlar gibi davranışlar grup içerisinde gözlemlenmiştir (Boudon & Bourricaud, 2003).

Özellikle linç kültürünü oluşturan grupları anlamak için grup süreçlerini iyi analiz etmek gerekmektedir çünkü linç esnasında birleşen kalabalıklar da aynı değer yargılarına sahip ve belli amaçlar üzerine toplanmış gruplar olarak değerlendirilmektedir ve linç girişimcilerinin oluşturduğu grupları ifade etmek amacıyla genellikle “güruh” sözcüğü kullanılmaktadır. Bu bağlamda Demir ve Acar (2005) *Sosyal Bilimler Sözlüğü*'nde; davranışları birbirine bağlı olan, tek başına düşünerek davranamayacak kadar başkalarıyla yakın ilişki içinde olan kalabalık (s.117) olarak tanımlanmaktadır. Gordon Marshall (2009) ise güruhu, “Birbirine yaslanmış, odaklanmış, hareket halinde bir kalabalık. Bir linç sürecinde etkili olmaya çalışan bir güruh bunun klasik örneğidir” (s. 288) şeklinde tanımlar. Bununla beraber Tanıl Bora (2018) ise güruh kavramı üzerine şu şekilde bir değerlendirme yapmıştır.

“Konuyla ilgili sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, antropoloji literatüründe, linç sözcüğünün daimî refakatçisi: güruh. Değersiz kalabalık, ayaktakımı, sürü. Linçin öznesi olduğu kadar, nesnesidir de güruh. Linç girişimcilerini illâ bir lümpenler topluluğu, azgın bir fanatik kitlesi, tutunacağı bir dal, bağlanacağı bir değer kalmamış kopuklardan müteşekkil bir kara kalabalık olarak tasavvur etmeyin.

Elbette, böyle bir kitlenin linçe celp edilmesi bilhassa kolaydır; ‘böyleleri’ eşiği kolayca geçebilir, kırıp dökebilirler. Ama unutulmasın: Linç eylemi, ona kalkışanları, ona kapılanları güruha dönüştürür. Linçi yapan güruh olduğu kadar, güruhu yaratan da linçtir. Linç deneyimi, girişim ve ajitasyon ‘aşamasından’ itibaren, kitleyi, kalabalık içindeki insanları güruh haline getirir. Güruhlaşmanın meyli, linçedir. Linçin insanı dehşete düşüren, düşürmesi gereken yanı, budur. İnsan topluluklarının güruhlaşması... Av güruhuna benzemesi... Yırtıcı hayvan sürüsüne benzemesi... Barbarlaşması... İnsanlıktan çıkması...” (s. 13).

Dolayısıyla normal yaşantısında şiddete olan eğilimlerini bastırmış kişiler de linç sırasında bir güruhun parçası haline gelirler ve güruhun diğer üyeleriyle sıkı bir bağlılık içerisinde linç eylemini gerçekleştirirler. Diğer yandan güruhun tamamen amaçlanan eyleme odaklanmış, doğruyu ve yanlış ayırt edemeyecek kadar muhakeme yeteneğini yitirmiş insan sürüsü olarak değerlendirilmesi, grup ve güruh arasındaki en belirgin farkı oluşturan etmenlerdendir.

1.1.3. Kolektif Davranış

Kolektif davranış, bireyler yerine kalabalıkların davranışları üzerinde şekillenen bir inceleme alanı olarak değerlendirilmektedir. Benzer endişeler etrafında toplanan kalabalıklar genellikle bir olayı, kişiyi veya durumu kışkırtmak üzere kolektif davranışlarda bulunmaktadır (Turner, 2006). Toplumsal hareketler, linç eylemleri, kitlesel histeriler, devrimler, isyanlar ve moda gibi birçok toplumsal davranış kalıplarını içerisine alan kolektif davranışları geniş bir yelpazede değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla yaygın davranış kalıpları ve ortak duygu düşüncelere dayanan kolektif davranış, çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu nedenle kolektif davranışla ilgili yöntemleri kalabalık psikolojisi kapsamında açığa kavuşturmak mümkündür. Özellikle Gustave Le Bon’nun çalışmalarında ele alınan kalabalık psikolojisiyle ilgili olarak, bireysel tepkilerin kalabalığın içerisinde yok olduğu, bireysel eğilimlerden tamamen farklı duygular içerisine girildiği ve kolektif bir zihin ortaya çıktığı bilinmektedir. Dolayısıyla kalabalıklar, anonimleşmenin verdiği güven duygusuyla ve sorumluluğun paylaşılmasıyla güçlenerek ortak duygu ve düşüncelerin hızla harekete geçmesine neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle kalabalıkların özgüvenli yapısı onları; kızgın, eylemlerinin sonuçlarını hesaba katmayan, duyguların abartıldığı ve muhakeme yeteneğinin ortadan kalktığı kütleler haline getirmektedir (Marshall, 2009)

İnsanlar din, milliyetçilik, özgürlük gibi konularda veya herhangi bir ideoloji için bir araya gelebilirler. Bu nedenle insanlık tarihinden bu yana birçok devrim, katliam ve savaş insanların büyük küteller halinde hareket edebilme yeteneğine bağlı olarak gelişmiştir. Kitleler haline gelebilme durumu aslında oldukça spontane bir durum olarak değerlendirilmektedir çünkü genellikle insanlar bilinçli olarak bir kitle haline gelmezler. Kalabalıklarda insanların çoğu bilinçdışı davranışlar sergileyebilmektedir çünkü kitlelerin etkileyciliği oldukça yoğundur. Elias Canetti, kitleleri açık kitle ve kapalı kitle olarak sınıflandırmıştır. Canetti'ye göre, “Doğal kitle açık kitledir; açık kitlenin büyümesinin hiçbir sınırı yoktur, evleri, kapıları ya da kilitleri tanımaz ve kendilerini evlerine kapatanlar zan altında kalır. “Açık” burada kelimenin bütün anlamlarıyla anlaşılmalıdır; her yerde ve her yöne açık anlamına gelir. Açık kitle büyüdüğü sürece vardır; büyümesi durur durmaz dağılır” (Canetti, 2006, s. 17). Dolayısıyla Canetti'nin bahsettiği açık kitle kavramı, bir linç eylemi sırasında durmadan büyüyen bir kalabalığı işaret edebilir çünkü linçler de genellikle önceden tasarlanmaz ve doğal bir akışta gerçekleşir. Canetti kapalı kitle kavramını ise, “Kapalı kitle büyümekten feragat eder ve kalıcılığa önem verir. Kapalı kitlelerde göze çarpan ilk şey bir sınırının olmasıdır. Kendi sınırlarını kabul etmek suretiyle kalıcılaşır. Kendisine içini dolduracağı bir uzam yaratır” (Canetti, 2006, s. 18). şeklinde tanımlamaktadır. Burada kalıcılık oldukça önemlidir ve böylesi kitleler daha sıkı bağlarla birbirlerine bağlıdırlar.

Kitleler çoğu zaman şiddette eğilimlidir ve kışkırtılmaya müsaittir. Dolayısıyla öncesinde bir kışkırtma evresinden geçerek büyümeye başlayabilir ve daha sonra telkinlerle yönlendirilebilirler. Bu bağlamda kitleler her ne kadar yönetilmeye müsait olsalar da gözü dönmüş caniler haline gelmeleri oldukça kolaydır. Özellikle güçlü bir telkinden sonra bir kitle canileşebilir ve şiddet eylemlerini bir görev, vatanseverlik veya bir bağlılık olarak görebilirler. Bu nedenle cinayetlerden kimse kendini sorumlu tutmamakla beraber vicdanen cinayet işlemiş gibi hissetmeyebilirler çünkü öldürdükleri insanlar onların nezdinde zaten ölmeyi hak eden birer vatan haini gibi görülmektedir. Cani olarak değerlendirilen kitleler de diğer kitlelerden farklı olmayarak telkine müsait, hareketli, abartılı ve bazı ahlaki değerlere bağlıdır. Dolayısıyla esasında şiddet için bir araya gelmeyen kitleler de aniden canileşebilecek kadar tehlikelidir. Bununla beraber kitleler kendi koydukları kanunları yürürlüğe sokabilir ve sokaklar aniden bir mahkeme salonuna dönüşebilir. Cinayete dahil olanlar kendisini bir yargıç veya bir cellat gibi hissederken

adaletin sağlandığı konusunda da iç rahatlığı yaşamaktadırlar. Bu nedenle insanlık tarihinden bu yana yaşanan katliamlarda da görüldüğü üzere kitleler cinayetleri birer festival havasında kutlu bir zafer gibi işlemektedir (Bon, 1997).

1.2. Linç Tanımı ve Tarihsel Kökeni

Linç, aynı değer yargılarına sahip kalabalıkların, suçlu buldukları kişi veya kişilere fiziksel ya da sözlü şiddet uygulayarak cezalandırdıkları eylemleri kapsamaktadır. Bununla beraber Ali Püsküllüoğlu'nun (2013)) linç sözcüğünü şu şekilde tanımlanmaktadır: “Halkın coşkunculukla bir suçluyu ya da suçlu sandığı bir kimseyi öldürmesi anlamında linç etmek deyiminde kullanılır” (s. 334). şeklinde tanımlar. İsmet Zeki Eyuboğlu'nun *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğünde* (2017) ise, Halkın taşkınlığa kapılarak bir kimseyi öldürmesi olayı... (s. 466). Türkiye’de linç üzerine yaptığı çalışmalarla dikkat çeken Tanıl Bora (2018), Ali Püsküloğlu ve İsmet Zeki Eyuboğlu’nun ifadesine ek olarak, linçin ölümle sonuçlanmasının son nokta olduğunu, ölümle sonuçlanmayan şiddetin de linç veya en azından linç girişimi olarak tanımlanabileceğinden söz etmektedir. Dolayısıyla linç ölümle sonuçlanmasa dahi yarattığı yıkıcılık eş değer olabilmektedir.

“Linç” etimolojik olarak İngilizceden gelmiş ve önceleri “linç hukuku” kavramıyla bilinmiştir. “Linç hukuku” da adını, 1493 yılında kendi oğlunu idam ettiren İrlanda Galway Belediye Başkanı ve Müdürü James Fitzstephen Lynch'e ve Lynch soyadına sahip dört Amerikalı 'ya borçludur (Cutler, 1905). James Fitzstephen Lynch'in oğlu hem dolandırıcılıkla hem de cinayete kalkışmakla suçlanmıştır. Öldürmek istediği kişi de İspanyol bir turist olunca Galway Belediye Başkanı James Lynch turistlerin Galway'e korkmadan girmelerini sağlamak için kendi oğlunu sarayının önünde asmıştır. Başkanın adı Avrupa kıtasından Amerika'ya göç edenler tarafından yayılmaya başlamıştır. Dolayısıyla diğer dört Lynch de Amerikalıdır. 18. yüzyılda Kentucky eyaletinde yaşayan ve çiftçilikle uğraşan William Lynch bunlardan birisidir. Kentucky halkı, bölge oldukça ıssız olduğu için hırsızlara, haydutlara ve diğer tehlikelere karşı polis kuvvetlerinin yardımını alamamıştır. Bu nedenle adaletin yerine getirilmesi için William Lynch bölgenin yargıçı görevini üstlenmiştir. William Lynch bu şekilde birçok yargısız infazda bulunmuştur. John Lynch ve torunu Thomas Lynch yargısız infazlarıyla bilinen Carolina'nın ünlü yargıçlarıdır. John Lynch döneminde korsanlar limanları ele geçirmiştir

ve kısa sürede limanları korsanlardan temizleyeceğine dair söz vermiştir. Dolayısıyla yetkileri artan John Lynch şüphe duyduğu herkesi katletmiştir. Torunu Thomas Lynch de Güney Carolina'daki isyanları bastırmak için dedesi gibi yetkilerinin artmasından dolayı büyük katliamlara imza atmıştır. Son olarak Albay Charles Lynch, Amerika'nın bağımsızlığı konusunda kendisine karşı gelenleri infaz etmiştir. (Bozeti, 1952). Bu isimler linçin kavramsallaşmasına ve linçin Amerika'da başlayıp yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bununla birlikte linç, "Amerikan iç savaşından sonra ırkçı Ku Klux Klan gruplarının, siyahlara uyguladığı şiddeti tanımlamak üzere kullanıldı ve yerleşti" (Bora, 2018, s. 12)

Özellikle 16. yüzyıldan itibaren Amerika'da işçilik yapmak üzere Portekizli köle tacirleri tarafından gemilerle Amerika'ya yollanan Afrikalıların daha sonraki yüzyıllarda maruz kaldıkları şiddet de Amerika ve linç arasındaki bağlamı kuvvetlendirmektedir.

Daha sonraki süreçte Amerikalı vatandaşların Afrikalıların özgürlükleri konusunda Güney eyaletleri arasında yaşadıkları anlaşmazlıklar sonucunda ortaya çıkan Amerikan iç savaşı linçleri de beraberinde getirmiştir. İç savaştan sonra linç, bir intikam aracı olarak kullanılmıştır ve siyahları baskılamamanın bir yöntemi olarak görülmüştür. Özellikle medyanın da linçleri savunması, linçlerin haklı eylemler olduğunun izlemine veren haberlerin yapılması kitlelerin kışkırtılmasına neden olmuştur. Bununla beraber içerisinde yargıçların, polislerin ve politikacıların da bulunduğu Ku Klux Klan'ın İç Savaşta ölen askerlerin intikamını alma gerekçesiyle kurulmasıyla beraber linç eylemleri oldukça yaygınlaşmıştır. Linçiler siyahlarla birlikte ırkçılığa karşı gelen solcu kesimi de hedef almıştır. Bunun yanında hırsızlık, hakaret, kamu malına zarar verme ve nedeni olmayan konularda dahi linçler yaşanmıştır. Dolayısıyla linç eylemlerine katılanların herhangi bir yargılama sürecine girmemesi ve güçlü kesimlerin bu eylemleri desteklemesi hatta bu eylemlere karışması İç Savaş sonrası Amerika'da linç kültürünün bir refleks olmasına yol açmıştır (Gerger, 2012). Bununla birlikte yasalarla adaletin yerine getirilmesini destekleyecek güçlü bir orta sınıfın olmayışı ABD'de linç ve "*Vigilantism*" in adaleti sağlamanın en kesin yolu olarak gösterilmesine neden olmuştur. En önemlisi, İngiltere ve Batı Avrupa'nın aksine, ABD'nin kapitalist bir ekonomiye geçişiyle beraber devletin üstünlüğünü güvence altına almak için adaletin idaresi merkezi bir güce devredilmemiştir. Aksine, Amerikan ceza adaleti, yerel otoritelerce ve özel kolluk güçlerince kendine özgü bir yöntemle gelişmiştir (Berg & Wendt, 2011).

Tablo 1: Amerikan İç Savaş Sonrası Yaşanan Linçler

Yıl	İrkçi Ön yargılar	Cinayet	Tecavüz	Toplam Linçler
1896	31	24	31	86
1897	46	55	22	123
1898	39	47	16	102
1899	56	30	16	103
1900	57	30	16	103
Toplam	229	186	101	517

Kaynak: (Gerger, 2012, s.52)

Amerikan İç Savaşı sonrası köleliğin tamamen kaldırılmasıyla vuku bulan linçler ve daha öncesinde Lynch soyadına sahip yargıçlar linçin kavramsallaşmasında etkili bir rol oynamıştır.

1.2.1. İlkel Toplumlarda Linç

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren şiddetin bir cezalandırma yöntemi olarak kullanıldığı ve özellikle insan gruplarının kolektif olarak kişi ve kişileri acımasızca katlettiği şüphe götürmez bir gerçektir. Dolayısıyla ilkel toplumlar için de bunu söylemek mümkün olacaktır.

İlk insanın dünya üzerindeki varoluşundan ilk devletlerin kuruluşuna kadar geçen yüzbinlerce yıllık sürede insanlar ilkel toplumlar olarak yaşamını sürdürmüştür. Bununla birlikte günümüze kadar gelmeyi başaran ilkel topluluklardan da bahsetmek mümkündür. İlkel toplumların en önemli özelliği üretim araçlarının düşük düzeyde olmasından dolayı kabile üyeleri arasındaki ortak mülkiyet inancı olmuştur (Diakov & Kovalev, 2014). Dolayısıyla klanlar tecrübeli ve avcılık konusunda becerikli kişilerden şefler veya şefler meclisi oluşturarak kabile işlerinin yürütülmesini sağlamışlardır. Bundan dolayı babadan oğula geçen saltanat sistemleri veya devlet işleyişini çağrıştıran kurumlar yerine eşitlikçi bir toplumsal örgütlenme söz konusu olmuştur (Zubritski, Mitropolski, & Kerov, 1979). Bu nedenle klanlar kendi aralarında ortak bir anlayışla dayanışma içerisinde yaşamlarını sürdürmüştür. Bununla birlikte diğer kabileler arasında toprak paylaşımı dahi söz konusu olduğunda şiddete genellikle en son başvurulduğu söylenmektedir. Fakat araç gereçlerin kullanımının artmasıyla beraber kabileler arası savaşların da aynı oranda arttığını

söylemek mümkündür (Oskay, 2005). İlkel toplumlarda kabileler arası savaşla beraber şiddetin ortaya çıktığı durumlarda genellikle büyücülük, sihirbazlık gibi suçlardan dolayı suçlu bulunan kimse kötü ruhlarla ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla cezalandırma eylemleri de kötü ruhlar hesaba katılarak gerçekleşmiş ve ruhların eziyetinden ve tanrıların öfkesinden korkan kabile üyeleri bu güdüden yola çıkarak suçlu kimseyi cezalandırmışlardır. Bununla birlikte kamusal suçların işlendiği durumlarda da suçlunun kabileden sürülmesinden, aç bırakılmasına kadar çeşitli cezalandırmalar söz konusudur ve bu cezaları genellikle kabile üyeleri topyekûn uygulanmaktadır. Özellikle cezalandırma sırasında toplumsal aşağılamanın yoğun olarak gerçekleştiği söylenmektedir (Barnes & Teeters, 2011). Bu nedenle kabileler arası anlaşmazlıklar, olaylara karşı tutumlar ve suçlu bulunan kimseleri cezalandırma yöntemleri de kolektif bir düzen içerisinde gerçekleşebilmektedir. İlkel toplumlardaki kolektif şiddetle ilgili olarak; “tüm grup (kabile ya da köy), hatta bazen komşu klanlar, suçluyu yok etmek için birleşmiştir. Suçlu, kalabalığı ele geçiren bir çılgınlıkla parçalara ayrılabilir ya da canice katledilebilir. Suçlunun yenilmesi de mümkündür (Barnes & Teeters, 2011, s. 116). Bu nedenle ilkel toplumlarda da görüldüğü üzere suçlu bulunan kimse veya kimseler bir teamül gereği linç edilebilmektedir.

İlkel topluluklarda saldırganlığın nispeten bulunmadığını savunan Freudcu yaklaşımların aksine Eric From (2018) ilkel toplumlarda yıkıcı olarak sınıflandırdığı boyların gerek boy içerisinde gerek diğer boylara karşı tutumların şiddet, yıkıcılık, saldırganlık ve savaştan zevk alma gibi tutumlar içerisine girdiğini vurgulamıştır. Bununla beraber Dobulular ve Kwakiutlar, Haidalar, Aztekler, Witotolar ve Gandalar’ı yıkıcı ilkel toplumlar olarak değerlendirmiştir (s. 223-224). Örneğin Dobulular için insan yiyici oldukları ileri sürülmektedir (Malinowski, 1989). Dolayısıyla farklı farklı nedenlerden dolayı ilkel toplulukların toplumsal bağlamda şiddete başvurduğu durumlar söz konusudur. Sadece İlk Çağ’da yaşamış olan ilkel topluluklar değil aynı zamanda modern avcı toplayıcıların da şiddete ve kolektif cinayetlere eğilimi söz konusudur. Bununla ilgili olarak Harari, “Modern avcı toplayıcılar, grubun hızına ayak uyduramayan yaşlı veya engelli kişileri genellikle terk ediyor, hatta bazen öldürebiliyorlardı. İstenmeyen bebekler ve çocuklar öldürülebiliyor, hatta bazen dinden ilham alarak insan katliamları bile gerçekleştiriyorlardı” (Harari, 2019, s. 66).

İlkel topluluklardaki linçler, modern çağın linçlerine göre genellikle suçluya acı çektirme isteğinden ziyade doğaüstü güçlerin topluluğu yok edeceği duygusuyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla şiddet olayları genellikle bir geleneğe bağlı olarak süregelmektedir ve topluluğun çıkarları ön planda tutularak hareket edilmektedir. Yine de linç kültürünün en önemli özelliğinden biri olan kalabalığın sağladığı üstünlük duygusu bu toplulukların da şiddet eylemlerinde bu duyguyla hareket etmesine neden olmaktadır.

1.2.2. Feodal Toplumlarda Linç: Cadı Avı ve Linç

Modern dönemlerde de sıkça bahsi geçen cadı kültü esasında 15. ve 16. yüzyılları ortaçağ Avrupa'sına dayanmaktadır. Avrupa'da skolastik düşüncenin hâkim sürdüğü 15. ve 16. yüzyılları arasında bilimin geri planda kalmasıyla beraber cadılıktan korkma ve cadı avının yükseldiği görülmektedir. O dönemde cadılık, ruhunu şeytana sattığı için doğaüstü güçlere sahip kadınları işaret etmiştir (Martin, 2009). Gerçekte böyle kadınların varlığının şüpheli olmasıyla beraber şeytanla yapılan anlaşma, şeytanla cinsel ilişkiye girme ve süpürge üzerinde gezintilere çıkma gibi suçlardan 15. ve 17. yüzyılları arasında Avrupa'da beş yüz binin üzerinde kadın cadılıktan hüküm giyerek işkenceyle ve yakılarak öldürülmüştür. Özellikle cadıların süpürge üzerinde sabbat toplantılarına katılmak üzere uçarak gezintilere çıkmasından dolayı daha fazla cadının hüküm giydiği söylenmektedir. Dolayısıyla insanların cadıların süpürgeyle uçtuğuna dair yaygın bir inanış vardır. Bu uçuk inanışa rağmen birçok kadın bu nedenden ötürü öldürülmüştür. Bunun asıl nedenin cadıların gerçekte süpürge üzerinde gezinti yaptığına şahit olan insanlardan ziyade kadınlara atılan iftiraların inanışa dönüşmesidir. Bu nedenle cadılıktan suçlu bulunan biri yapılan işkencelerin zulmüne daha fazla katlanamadığından dolayı süpürgeyle uçtuğunu itiraf etmek zorunda kalmıştır. Buradaki itiraf aslında gerçekleşmemiş bir olayı işaret etse de toplumda herhangi bir farklılığından dolayı sıradan bir kadının cadı olarak yaftalaması için yeterli bir neden olmuştur. Dolayısıyla işkencelere dayanamayan kadınlar cadı olduklarını söyleyerek yakılmayı yeğlemişlerdir (Harris, 1995). Bu nedenle de cadılığa olan inanışlar kendini doğrulamıştır.

16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'da kapitalizmin yükselişe geçmesiyle beraber kadınlar da çalışma hayatına atılmaya başlamıştır. Özellikle tekstil endüstrisinde birçok kadın çok düşük fiyatlarda çalışmıştır. Bu nedenle kadın ve erkek arasında rekabetler oluşmaya

başlamış ve o dönemde artan yoksullukla beraber evlilik yaşının yükselmesinden dolayı bekar kadınların tek başına yaşaması ve erkeklerin egemenliği altına girmemeleri ataerkil toplum düzenine birer tehdit olarak algılanmıştır. Bundan dolayı erkeğin alanına girmeye başlayan bekar kadınlar cadılıkla suçlanmış ve halkın desteğiyle linç edilip yakılmıştır. Özellikle kapitalizmin Avrupa'daki dinsel etkiyi kırmaya başlamasıyla beraber kadının çalışma hayatına atılması ve kadın nüfusunun erkekleri geçiyor olması dini çevreyi rahatsız etmiştir. Bundan dolayı birçok kadın ataerkil ve dinsel normlara karşı tehdit oluşturduğu düşünülerek kitleler tarafından yakalanıp öldürülmüştür (Avrupa'da Cadı Avı, 1997, s. 3). Bununla ilgili olarak Ehzenreich ve English (2009) cadı avı dehşetini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“İnsanlık tarihinde dört yüzyıldan fazla bir süre Almanya'dan başlayıp İngiltere'ye kadar uzanan bir alanda büyücülerin peşini bırakmadılar. Başlangıcı feodaliteyle birlikteydi, sonu reform hareketlerinin yayılmasına kadar uzandı. Bu zaman içerisinde büyücü safsatası sosyal dokuya ve tarihsel geleneğe göre çeşitli şiddet biçimleriyle sürdü gitti. Ama başat özelliği hiç yitirmedi: Bu açıkça egemen sınıfların köylerdeki kadın sınıfına karşı sürdürdükleri bir terör kampanyasıydı. Büyücüler, Protestan ve Katolik kiliseler için olduğu kadar devlet için de siyasal, kutsal ve cinsel içerikli bir anlam taşımaktaydı. Büyücü safsatası zaman zaman akıl durduracak boyutlara erişti: 15. yüzyılın sonlarıyla 16. yüzyılın başlarında Almanya, İtalya ve birçok Avrupa ülkesinde binlerce kadın öldürüldü; çoğunda canlı canlı odun yığınları zerinde tutuşturularak. 16. yüzyılın ortasında bütün bu dehşet dalgası bütün boyutlarıyla Fransa ve İngiltere'yi büsbütün sardı” (Ehzenreich & English, 1987, s. 15).

Cadı avları, 15. ve 16. yüzyıl Avrupa'sı açısından bakıldığında kadınlara yönelik büyük bir linç kampanyası olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar o dönemde gerçekleşen bütün bu olaylara linç denilmiyorsa bile bugün incelendiğinde linç kültürünün bütün öğelerini içinde barındırmaktadır. “Yani büyücü fenomenine, elinde yanan bir meşale ile simgelenen kana susamış köylü lümpenin kitlesel öfkesi ve kitlesel paniğinin yarattığı bir salgın hastalık olarak bakılmalıdır” (Ehzenreich & English, 1987, s. 17). Burada bahsi geçen kitlesel öfke ve kalabalıkların birbirinden aldığı güçle birlikte birçok kadın cadı olduğu gerekçesiyle linç edilmiştir. Bu olaylar temelde linç kültürünün zihniyetlerde yer etmiş ve ileride işlenecek birçok kolektif cinayete zemin hazırlamıştır.

1.2.3. Modern Toplumda Linç: Ku Klux Klan ve Linç

1776'da bağımsızlık ayaklanmaları başlamadan önce, Amerika'nın keşfi üzerinden neredeyse üç yüzyıl geçmiştir. Bu zaman zarfında yerli Amerikan halklarından milyonlarcası Avrupalı sömürgeciler tarafından katledilmiştir ve büyük arazilerin işletilmesi için Afrika'dan zorla köleler getirilmiş, sömürgeciler için çalıştırılmıştır (Head, 2019). Bununla ilgili olarak ünlü tarihçi Yuval Noah Harari (2019) *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens* kitabında Amerika'ya Afrika'dan köle getirilmesi hususunu şu şekilde nedenselleştirmiştir:

“Avrupalı fatihler 16. yüzyıldan 18. yüzyıla dek, milyonlarca Afrikalı köleyi madenlerde ve çiftliklerde çalıştırmak üzere Amerika'ya getirdi. Bu köleleri Avrupa veya Doğu Asya yerine Afrika'dan getirme kararı üç temel etkene dayanıyordu. Birincisi, Afrika daha yakındı ve haliyle köleleri Vietnam yerine Senegal'den ithal etmek daha ucuzdu. İkincisi, Afrika'da halihazırda çok gelişmiş bir köle ticareti sistemi mevcuttu, buna karşılık Avrupa'da kölelik neredeyse yoktu. Sıfırdan yeni bir Pazar oluşturmak yerine zaten mevcut olan pazardan köle almak çok daha kolaydı. Üçüncüsü ve en önemlisi, Virginia, Haiti ve Brezilya gibi yerlerdeki Amerikan çiftlikleri, sarıhumma ve sıtma gibi hastalıkların kol gezdiği yerlerdi ve bu hastalıkların kaynağı Afrika'ydı. Afrikalılar nesilden nesile bu hastalıklara kısmen genetik bağışıklık kazanmıştı, buna karşılık Avrupalılar tamamen savunmasızdı ve kitleler halinde ölüyorlardı; çiftliğin parasını Avrupalı bir köle veya çırak yerine Afrikalı bir köleye yatırması daha akıllıcaydı” (s. 148).

Daha sonra sömürgeci gruplar arasında çıkan anlaşmazlıklar, Amerikan İç Savaşı'nın ve sonrasında yaşanacak demokrasi arayışının ve köleliğin kaldırılması gibi radikal devrimlerin geleceğini işaret etmiştir. Yine de siyahilerin hakları uzun bir dönem boyunca kabul görmeyecek ve özellikle Güney Eyaletlerinde siyahilere yönelik ırkçı yaklaşımlar ve linçler gerçekleşmiştir.

ABD iç savaşı sonrasında yaşanan linçlerin en büyük temsilcileri Ku Klux Klan, 1866 baharında, altı genç (Nathan Bedford Forrest, Yüzbaşı John C. Lester, Binbaşı James R. Crowe, John D. Kennedy, Calvin Jones, Richard R. Reed, Frank O. McCord) Konfederasyon gazisinin gizlice Tennessee'nin Pulaski şehrinde bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Amaçları eğlenmek için komik bir sosyal kulüp kurmaktı fakat ABD tarihinde özellikle siyahilere yönelik birçok şiddet olayının gerçekleşmesine neden

olmuşlardır (Netwon, 2009). Bununla birlikte Klan grupları, 1868'in başlarında Pulaski'nin yakın mahallelerinden diğer bölgelere yayılmaya başlamıştır. Klan gösterileri, duyuruları, uyarıları ve zaman zaman meydana gelen patlamalar Güney'deki dağınık bölgelerinde şiddet olaylarının çoğalacağına işaret etmiş ve seçimler yaklaşırken, Klan şiddeti daha da yayılmış ve şiddetli bir biçimde artmaya başlamıştır. Dolayısıyla Orta ve Batı Tennessee'de, Güney Carolina Ülkesinin bazı bölümlerinde, Kuzey Carolina'da, Doğu Georgia'da, Batı Alabama, Kentucky, Kuzey Louisiana, New Orleans bölgesi, Doğu Teksas ve Güney ve Kuzeydoğu Arkansas'ın çeşitli bölgelerinde Klan şiddeti yaşanmaya başlandı ve daha büyük ölçüde Mississippi ve Florida'ya yayıldı. Bununla beraber 1870'in sonlarında, 1871'in ortalarına kadar seçim sonrasında Klan şiddeti, en belirgin şekilde görülmeye başladı (Parsons, 2015). Özellikle siyahilere yönelik linçlerin önünü açan KKK (ku Klux Klan), "Giydikleri uzun beyaz giysiler, Konfederasyon Ordusu'nun, İç Savaş'ta ölmüş askerlerinin ruhlarının intikam için geldiği izlenimi vermek için düşünülmüştü. Üyeleri arasında polisler, yargıçlar, etkili kişiler, politikacılar bulunmaktaydı" (Gerger, 2012, s. 50). Bu nedenle linçlerin önüne geçecek güçlü bir sınıfın olmadığını söylemek mümkündür. Özellikle Vigitanlism ve vandalizminle adaletin sağlanmaya çalışılması KKK'nin daha rahat bir şekilde terör estirmesine neden oluyordu. "İşinde gücünde, sıradan yurttaşların mensup olduğu binlerce kişiye yayılmış bir örgütlenmeydi. Dolayısıyla, kitlesel kabul gören, diyebiliriz ki belirli bir toplumsal meşruiyete yaslanan bir pratikti" (Bora, 2018, s. 12). Bu grubun en büyük dayanaklarından biri de ortaya atılmış ırk teorileriydi beyaz ırkın siyah ırktan daha üstün olduğunu savunan bu teoriler KKK tarafından yapılan katliamları meşrulaştırıyordu. Buna göre ırk modern bir kavram olarak bilinmektedir çünkü bilimsel olarak değerlendirilen ırk teorileri 19. yüzyıla tekabül etmektedir. Bu bağlamda proto-Nazi düşünürleri beyazların daha gelişkin bir alttür olarak "üstün ırk" teorilerini ileri sürmüşlerdir (Head, 2019). Her ne kadar 20. yüzyılda bu teoriler çürütülse de KKK'nin ırkçı linçlerinin önüne geçilememiştir.

Amerika'nın birçok eyaletinde özellikle siyahilere yönelik seçme seçilme hakkı üzerinde büyük bir direnç gösteren KKK, seçimlerden sonra siyahileri linç ediyorlardı. "Ku Klux Klan örgütünün maskeli adamları öldürmeye, yakıp yıkmaya devam ediyorlardı. Birmingham'da bir kilise okuluna atılan bomba nice insanın hayatına mal olmuştur. Şimdiye kadar Alabama'da 40 ve Mississippi'de 60 kilise yakılmıştır. Ama, ne acıdır ki,

bu zorlama, yıldırma ve yakıp yıkma eylemlerine karşı en ufak bir adli kovuşturma yapılmamıştır (Alexander & Karamustafaoğlu, 1968, s. s.106). Özellikle bu konuda hukuki bir yaptırımın olmaması siyahilerle beraber ırkçılık karşıtı birçok insanın linç edilmesine Martin Luther King gibi yurttaş hareketi önderlerinin KKK'nın adamları tarafından suikasta uğramasına neden olmuştur. Bununla beraber KKK'nin eylemleri yerel ve küçük çapta olsa bile bugün bile devam etmektedir (Fikriyat, 2019).

1.3. Türkiye'nin Linç Tarihinden Örnekler

Türkiye, toplumsal bağlamda çeşitliliğin (etnisite, din, mezhep, siyasi düşünce vb.) yoğun olduğu, fikir ayrılıklarının da buna bağlı olarak yoğun yaşandığı bir coğrafyadır. Dolayısıyla 21. yüzyıla gelene kadar, baskın bir düşünce formunun yer etmiş olduğu düşünülse de yine kendi içerisinde de ayrılıkların olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar arasında doğan anlaşmazlıklar linç kültürünün Cumhuriyet'in erken dönemlerinden 2000'li senelere kadar yaygın bir şekilde toplumsal bir bilinç olarak yer ettiğini söylemek mümkündür.

1.3.1. 6-7 Eylül (1955) Olayları

Türkiye tarihi incelendiğinde linçlerin ve linç girişimlerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bundan dolayı 6 7 Eylül 1955 olayları incelendiğinde tarihsel süreç içerisinde linçlerin yarattığı etki ve kalıtsal sonuçları görülmektedir. Dolayısıyla olaylarla ilgili Ümit Zileli (2018)'nin ifadesine göre, İstanbul Ekspres Gazetesi 6 Eylül 1955'te "Atamızın Selanik'teki evi bombalandı!" manşetli haberini yayınlamıştır. Hükûmete yakınlığı ile bilinen 20 bin tirajlı Ekspres Gazetesi aynı gün içinde toplam 2 bin baskı yapmış ve 290 bin gazete dağıtmıştı. Aynı gün ellerinde kazma, balta ve sopalarla on binlerce kişi sokaklara dökülerek Yunan, Ermeni, Yahudi yani gayrimüslimlere ait 4 bin 214 ev, bin işyeri, 73 kilise, 1 sinagog, 2 manastır, 26 okul ile aralarında fabrika, otel bulunan 5 bin 317 yeri tahrip etmiştir (Zileli, 2018). Yazar olaylarla ilgili şu ifadeleri kullanır.

"Saldırıları 20 ila 30 kişiden oluşan organize olmuş birlikler tarafından gerçekleştirildi; bu birlikler kendi aralarında kışkırtıcılar, önderler, tahripçiler olarak sınıflandırılabilir. Kışkırtıcılar, çoğunlukla Türk bayrakları ile Atatürk ve Celal Bayar'ın büst ve fotoğraflarından oluşan donatılara sahipti. KTC'nın rozetlerini

dağıtıyor ve halkı kendi dükkânlarına, evlerine ve arabalarına Türk bayrağı ile işaret koymaya çağırıyorlardı. Göstericiler, halkı tahrik etmek için ya “Kıbrıs sorununu” kullanıyor ya da halk arasında mevcut olan gayrimüslim antipatisini körüklüyordu. Bunun yanında, kahvehanelerde oturan erkeklerin doğrudan saldırılara katılması talep ediliyordu” (Akt. Güven, 2005, s. 14-15).

Görsel 1: 6 7 Eylül Olayları, 1955

Kaynak: <https://www.mynet.com/6-7-eylul-olaylari-nedir-6-7-eylul-olaylari-neden-yasandi-110106900502> E.T. 12/05/2020

Dolayısıyla Türkiye tarihine damgasını vuran linç olaylarından biri olan 6 7 Eylül Olayları, insanların asılsız bir haberle bile nasıl öfkeli kalabalıklara dönüştüğünü kanıtlamıştır. Özellikle milliyetçilik gibi konuların toplumsal tahayyülü ölüm, şiddet, kan ve tahrip ile sonuçlanmaktadır. Otoritelerin bu durumda sessiz kalması ve suçluların tespiti konusunda yeterince özverili davranmaması linç girişimlerini toplumsal bir gelenek haline dönüştürmektedir.

1.3.2. 23-24 Aralık 1978: Maraş Olayları

Maraş Olayları, Ülkücü Gençlik Derneği tarafından 16 Aralık 1978’de “Güneş Ne zaman Doğacak” isimli filmin gösterime sokulmasıyla beraber 19 Aralık tarihinde sinemanın arkasında bomba patlatılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Sinemada bulunan kişiler sloganlar atarak devlet binalarına ve Alevi vatandaşların evlerine saldırmışlardır (Bandeoğlu, 2016). Saldırıları günlerce sürmüş ve resmi rakamlara göre 111 kişi linç

edilerek öldürülmüştür. Bununla beraber 552 ev ve 289 işyeri yakılarak tahrip edilmiştir (Tunç, 2011).

Görsel 2: Maraş Olayları, 1978

Kaynak: <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/mhp-li-aycandan-maras-katliami-aciklamasi-algi-olusturuluyor-tamamen-provokasyon-1894136> E.T. 14/05/2020

Maraş olaylarında dikkat çeken en önemli nüans siyasi nedenlerle körüklenen Alevi-Sünni çatışmalarının linç kültürünü beslemiş olmasıdır. Özellikle milliyetçilik gibi kavramların zihinlere yerleştirilmesi ve heterodoks inançların toplumda kabul görmemesi bu çatışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur.

1.3.3. 1993 Madımak Otel Yangını

Tarihe iz bırakan bir diğer olay ise Madımak otel yangını olmuştur. Olay, 2 Temmuz 1993 yılında öfkeli bir kalabalığın, Pir Sultan Abdal Şenliklerine katılmak için Sivas’a giden aydın ve sanatçıların kaldıkları oteli linç ederek yakmasıyla sonuçlanmıştır. Cuma namazının ardından etkinliklerin yapıldığı kültür merkezinin önüne bir yürüyüş başlamıştır. Saldırgan grubun bir kısmı yeni dikilen “Halk Ozanları” heykelini yıkıp, yerde sürüklerken; bir kısmı Valilik önünde Ahmet Karabilgin’i protesto etmiştir. Valinin katliam sonrası İçişleri Bakanlığı’na gönderdiği rapora göre, saldırganların sayısı her saat sayısı artmıştır. Yine aynı rapora göre, akşam saat 18.00’da Madımak Otel’i’nin önünde o ana kadar hiçbir aşamada dağıtılmamış 15 bin kişi bulunmaktadır. Otel önündeki araçlar ve sürüklenen heykel ateşe verilmiş, otelin camları kırılmıştır. Yaklaşık 2 saat sonra otel

ateşe verilmiş, saldırgan kalabalık sloganlarına devam etmiştir. Kente davet edilen takviye kuvvetler ise zamanında gelmemiş veya gelenler yetersiz kalmıştır. Olaylar sonucunda 35 kişi otelde hayatını kaybetmiştir (BBC, Sivas 1993: Madımak Otelinde Ne Oldu?, 2018). Bununla ilgili olarak Sivas Emniyet Müdürlüğü'nün tutanağında yer alan ifadeler dikkat çekmektedir,

Bu olaylar sırasında saat: 14.20'den itibaren devamlı takviye kuvvet istenilmiş ve bilhassa saat: 19.00 civarında ısrarla askeri güçlerin biran önce olay yerine gelmeleri talep edilmiş, fakat Tokat Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet olmayan 20 Polis ile Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nden 31 polisin haricinde ve Jandarma Alay Komutanlığı'nın (20) kadar kuvvetin dışında hiçbir takviye alınmamıştır (Akt. Sarıhan, 2009, s. 37).

Görsel 3: Madımak Otel Yangını, 1993

Kaynak: <https://www.gazetevatan.com/gundem/2-temmuz-1993-sivasta-ne-oldu-madimak-katliami-ni-kim-yapti-sivas-madimak-oteli-neden-yakildi-yangininda-olenlerin-isimleri-1399571> E.T. 14/05/2020

Bu durumda olay incelendiğinde dönemin otoriter güçlerinin bu linç olayını destekler nitelikte tepkiler vermesi ve tutanakta da yer alan takviye kuvvetlerin olay yerine gelmemesinin tesadüfi olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle olayların çözümsüz kalmasından dolayı Türkiye toplumu linç kültürünü benimsemiştir. Özellikle Madımak Olayının perde arkasına dikkat çekildiğinde; etnisite, dini fanatizm, mezhep ayrımcılığı, siyasi görüş ayrılığı gibi toplumsal sorunlar görülmektedir. Buna bağlı olarak fanatik grupların önderleri tarafından tahrik etmesi, bu kitlelerin galeyana gelip linç etme isteğini arttırmaktadır. Bu çok kısa bir zaman içerisinde bile gerçekleşebilir. Geçmişte yaşanan

olaylarda da öfkeli gruplar suçlu gördükleri kişiyi veya grubu gerçekliği sorgulamadan linç etmeyi kabul etmişlerdir. Bu nedenle kalabalık olmanın verdiği güven duygusu, kişilerin hareketlerini bireyselleştirmemelerine ve daha rahat suç işlemelerine neden olmaktadır.

1.3.4. 2 Haziran 2017 Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü Olayı

2 Haziran 2017 tarihinde Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde ellerinde taş, pala, satır ve bıçak olan bir grup, karşıt görüşlü öğrencilere saldırmıştır. Cep telefonu kamerasıyla görüntüler alan öğrenciler olayı sosyal medyadan duyurmuştur. Bu kapsamda görüntülere saldırgan grubun ellerindeki kesici aletler ve sopalarla fakülte binasına girmeye çalıştıkları ve öldürme tehditlerinde bulundukları yansımıştır (Çağırğa, 2017).

Görsel 4: Ankara Üniversiteai Cebeci Kampüsü Olayları, 2017

Kaynak: <https://sendika.org/2017/06/cebecide-oruc-saldirisi-ikinci-gununde-once-fasistler-sonra-polisler-424768/> E.T. 14/05/2020

İletişim fakültesi öğrencilerine karşı yapılan linç girişimi yaklaşık bir saat sürmüştür. Daha sonrasında polis müdahaleleriyle beraber saldırgan grup dağılmış fakat saldırgan grup hakkında herhangi bir soruşturma başlatılmamıştır (Çağırğa, 2017).

2. BÖLÜM: SOSYAL MEDYADA LİNÇ KÜLTÜRÜ

2.1. Sosyal Medya

Sosyal ağlar insanlık tarihi kadar kadimdir. İnsanlar gruplar ve küçük kabileler halinde yaşarken bile kişilerarası bir iletişim ağının olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu ağların genişlemesi sadece biyolojik zorunluluklardan ibaret değildir. Aynı zamanda insanlar yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla bu ağları oluşturmuştur. Bu ağlar sayesinde bilgi aktarılmış, hayvanlar, hastalıklar, teknolojiler ve birçok şey kişilerarasında değiş tokuş edilmiştir (Dijk, The Network Society Social Aspects of New Media , 2006). Bu kapsamda kadim zamanlardan beri varlığını sürdüren sosyal ağlar günümüzde en çok da sosyal medya kavramı altında toplanmaktadır.

Sosyal medya, Web 2.0 (internet kullanıcılarının içerik oluşturduğu teknoloji) teknolojiyle beraber katılımcıların eş zamanlı olarak etkileşimde bulunmasını sağlayan yeni medya platformları olarak değerlendirilmektedir. Özellikle 2000’li yıllardan sonra etkinliğini gösteren sosyal medya 2003 senesinde Myspace ve 2004 senesinde Facebook mecralarının ortaya çıkmasıyla sosyal medya tanımı da ortaya çıkmıştır. Dünya genelinde ağ yapısı olarak bilinen WWW (World Wide Web) yapısının Web 2.0 teknolojisinin gelişmesine etken olmasıyla beraber iletişim alanında büyük bir devrim sayılacak eş zamanlı bilgi paylaşımı, içerik paylaşımı beğeni ve bunun gibi gün geçtikçe gelişmekte olan sosyal medya tanımını her geçen gün genişletmektedir (Zafer, 2021). Bununla beraber yeni medyanın katılımcı özelliği olarak internetle beraber, web 2.0 teknolojisi katılım ve paylaşım temelli web sitelerin çoğalmasına neden olmuş ve sosyal medya olarak adlandırılan medya sistemleri ortaya çıkmıştır (Çomu, Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri, 2018) . Bozgül’ün (2017) ifadesine göre ise, “Sosyal Medya, kullanıcısının kendi ürettiği içeriği yayınladığı ve paylaştığı online bir ağıdır. Sosyal medya birçok kişi ve kurum tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Bu sayede hızlı erişim kolaylaşmakta, kullanıcılar içerikleri, makaleleri, haberleri, düşünceleri, günlük yaşanan olayları, fotoğrafları sosyal medya aracılığı ile görebilmekte görüşlerini yine bu sosyal ağ ile yansıtabilmektedir” (Bozgül, 2017).

Yeni medya teknolojileriyle beraber bireylerin yaşam alanlarının belirsizleştiği medya türlerinden biri olan sosyal medya, bireysel ve sosyal dünyaları birbirine bağlar bununla beraber kişilerarası ve kitlelerin birbirleriyle olan iletişiminin bir birleşimini sunar.

Dolayısıyla sosyal medya genel bir ifadeyle, mesaj, fotoğraf, video, müzik, grafik, bilgi, enformasyon parçaları (bilgi ağı) ve çevrimiçi oyunlar gibi içeriklerin paylaşılmasını sağlayan internet uygulamaları olarak değerlendirilmektedir (Dijk, 2018).

Özellikle son yıllarda yükselişe geçen sosyal medya, zaman ve mekân algısını ortadan kaldırarak interaktif iletişimin sınırlar olmadan gerçekleşmesini sağlamaktadır bireyler bu kapsamda sanal ağlar üzerinden kitlelere erişebilir aynı şekilde kitleler, sosyal dünyalar oluşturabilmektedir. Sürekli olarak ekolojisi değişmekte olan sosyal medya platformlarının özellikle işaret ettiği ve sunduğu hız meselesi bu platformların temel dayanak noktası olarak görülmektedir. Bu kapsamda bilginin paylaşımı konusunda da hızın bir getirisi olarak değerlendirilebilen ampirik bulgular genellikle çok bağlamlıdır ve kısa süre içerisinde geçerliliğini yitirmektedir. Bu nedenle bilgi kalıcı olmadığı gibi geçerliliğini de çabuk yitirebilmektedir (Lomborg, 2015).

Bu bulgular ışığında sosyal medyanın genel olarak tanımlanması mümkündür ancak Web 2.0 teknolojisinin sağladığı imkanlar doğrultusunda kullanıcılarda da gözlemlenen dönüşümler oldukça dikkat çekmektedir. Bundan dolayı sosyal medya üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde belirli platformlar temel dayanak noktası olarak çalışmalara konu edilmiştir. Örneğin, Twitter'ı bir platform olarak anlamak önemlidir ancak antropolojik bir bakış açısıyla, Twitter'ın gerçekte ne olduğunu sorulduğunda, bunun kullanıcılar için sosyal ve duygusal sonuçlarını düşünmek daha önemlidir. Bu doğrultuda sosyal medyada önemli olan platformdan çok içeriktir. Bu tamamen tek yönlü bir süreç değildir. Bu teknolojiler kullanıcıları da oldukça değiştirmektedir. Kullanıcılara daha önce sahip olmadıkları iletişim ve etkileşim potansiyeli verdiler. Önce bu potansiyellerin ne olduğunu net bir şekilde belirlemek ve ardından dünyanın daha sonra bu olasılıklarla ne yaptığını incelemek gerekmektedir (Miller, ve diğerleri, 2016). Bu nedenle sosyal medya ile toplumsal bir dönüşümün de gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bununla ilgili olarak Manuel Castells,

"Dünyamız ve hayatlarımız küreselleşme ve kimlikle, bu çatışan eğilimlerle şekillenmekte. Enformasyon teknolojisi devrimi ve kapitalizmin yeniden yapılanması, yeni bir toplum biçimini, ağ toplumunu ortaya çıkardı. Ağ toplumu, stratejik olarak belirleyici ekonomik etkinliklerin küreselleşmesinin damgasını vurduğu bir toplumdur. Ağlar oluşturan örgütlenme biçiminin damgasını vurduğu bir toplumdur. Çalışma esnekliği ve istikrarsızlığının, emeğin bireyselleşmesinin de

yayılmacı, içerden bağlantılı, çeşitlilik gösteren medya sisteminin kurduğu gerçek sanallık kültürünün de; egemen etkinliklerin ve denetimi elinde tutan elitlerin ifadeleri olarak akışlar uzamı ile zamansız zamanın inşası yüzünden hayatın maddi temellerinin, uzanım ve zamanın dönüşmesinin de damgasını vurduğu bir toplumdur. Bu yeni toplumsal örgütlenme biçimi, kapsayıcı küreselliğiyle tüm dünyaya yayılıyor; sınai kapitalizm ile onun düşman kardeşi sınai devletçiliğin 20. yüzyılda yaptığı gibi kurumları sarsıyor, kültürleri dönüştürüyor, zenginlik yaratıyor, yoksulluğa sebep oluyor, açgözlülük, yenilik ve umut saçıyor, zorluklar dayatırken bir yandan da umutsuzluk veriyor. Gerçekten de yeni bir dünyada yaşıyoruz” (Castells, 2006, s. 4).

Sosyal medya ile kişiler ve kişilerarası iletişimin dönüşmesi sadece iletişimde yaşanan bir devrim olarak değerlendirilmemelidir. İletişimde yaşanan değişimler kültürel, sosyal ve psikolojik bağlamda da dönüşümlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı sosyal medyanın iletişim bağlamında sunduğu kolaylık ve imkanların kişilerin tutum ve davranışlarına olan etkileri oldukça büyüktür.

2.1.1. Sosyal Medya Ortam ve Araçları

Sosyal medya ortam ve araçları gelişimini sürekli olarak güncellemesi ve bu bağlamda kullanıcıların kullanım deneyimlerine daha fazla hitap etmesi son yıllarda oldukça revaçta olmasına neden olmaktadır. Dr. Cem Zafer (2021)’ in *Sosyal Medya ve Toplum* çalışmasındaki ifadesine göre, “Günümüzde sosyal medya uygulaması olarak işlev gösteren sitelerin sayısının 500’ün üzerinde olduğu kaydedilmektedir” (s.29). Bununla beraber aşağıda yer alan tabloda sosyal medya araçları hakkında genel bir çözümleme yapılabilir.

Tablo 2: Sosyal Medya Araçları

Sosyal Medya Araçları	Paylaşım İşlevleri
Bloglar	Kullanıcıların düşüncelerini kolaylıkla yayınlanmasına ve paylaşmasına izin verir, yorum özelliğiyle tartışmayı kolaylaştırır.
Wikiler	Kullanıcıların düzenleme yapmasına, düzenleme geçmişini görüntülemesine,

	eşzamansız olarak iletişim kurmasına ve yeni içerikler paylaşmasına olanak sağlar.
Instagram	Paylaşılan fotoğraf veya videolar genellikle içerik oluşturan kullanıcı tarafından hastaglere ve konumlara göre kategorilere ayrılır.
YouTube	Doğrudan başkalarına bağlantı yükleyerek ve göndererek veya bunları web sitelerine ve bloglara yerleştirerek video paylaşılmasına olanak sağlar. Video derecelendirme ve yorum yapma işlevleri videoların popüler veya viral videolar olarak tanımlanmasına neden olur.
Twitter	Kullanıcılar Tweetleme yoluyla bilgi paylaşımı yapabilir ve bu paylaşımlar kitleler arasında çok hızlı bir şekilde yayılabilir.
Facebook	Kullanıcılar yorumlar, gönderi yayınlama, anlık mesajlaşma ve video fotoğraf yerleştirme yoluyla bilgi paylaşımında bulunabilir.
LinkedIn	Profesyonel ağ oluşturmaya, özgeçmişe benzer profesyonel bir profil oluşturmaya ve bağlantılarından öneriler ve onaylar gönderip almaya izin verir.

Kaynak: (Chu, 2020, s. 22)

2.1.2. Sosyal Medyanın Özellikleri

Yeni medya ile medya üretimi ve dağıtımı kapsamında köklü değişimler olmuştur. Bundan dolayı teknolojik, metinsel, kültürel vb. alanlarda değişimlerin yaşandığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla yeni medya bağlamında yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Bunlar dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım, sanallık ve çoklu

ortam biçimselliği gibi kavramlar olarak yeni medyanın temel niteliklerini yansıtmaktadır (Lister, ve diğerleri, 2009). Bu kapsamda yeni medyanın temel niteliklerinin deneyimlenmesinde sosyal medya önemli bir noktada yer almaktadır.

2.1.2.1. Dijitallik

Tuğrul Çomu ve Mutlu Binark (2013) “Dijitallik, medya işlemlerinde verilerin sayılara dönüştürülmesi anlamına gelmektedir. Sayısal kodların depolanması işlenmesi ve dijital hatlar üzerinden (çevrimiçi) dolaşımı kolay ve hızlıdır” (Çomu & Binark, 2013, s. 200) ifadeleriyle dijitallik kavramını tanımlamışlardır. Dolayısıyla dijitallik kapsamında tüm girdi verileri sayılardan oluşmaktadır. Bu veriler örneğin yazılı metin, grafikler ve diyagramlar, fotoğraflar, kaydedilmiş hareketli görüntüler, vb. gibi olabilmektedir ve bunlar sayısal olarak işlenir ve dijital disklerde ve bellek sürücülerinde saklanır (Lister, ve diğerleri, 2009).

2.1.2.2. Etkileşimsellik

Yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran en önemli özelliklerinden biri de etkileşimselliktir. Günümüzde sosyal medya, kullanıcılar arasında etkileşimli bir iletişim sağlamaktadır. Bu iletişim birden fazla ve çok yönlü olabilmektir. Bununla beraber iletişim eşzamanlı da ilerleyebilmektedir. Kullanıcılar dünyanın her yerinden eşzamanlı bir şekilde iletişim kurabilir ve etkileşim içerisinde olabilirler (Dijk, 2018). Etkileşim özelliğinin Uzam ve zaman kavramlarını çok boyutlu bir hale getirmesi, kullanıcıların bir içeriğe erişmesinde veya içerik oluşturup birçok kullanıcıya ulaştırmasında önemli bir rol oynamaktadır (Çomu & Binark, 2013). Bu kapsamda sosyal medyanın iletişimi interaktif bir hale getirmesi birçok uyarının aynı anda birçok farklı kanaldan etkileşim kurmasına neden olmaktadır.

Sosyal medyada etkileşimde olmak aynı zamanda kullanıcıların erişim sağladıkları metin, video ve resim gibi multimedya araçlarına doğrudan müdahale edebilmelerini sağlamaktadır. Kullanıcılar bu şekilde güncelleme, ekleme ve değiştirme işlemlerini yapabilirler (Lister, ve diğerleri, 2009). Bu kapsamda kullanıcılar bu yetkileri doğrudan kullanmakta ve sosyal medyanın katılımcı kültürünü tamamen benimsemektedirler.

2.1.2.3. Hipermetinsellik

Jan Van Dijk (2018), hipermetinsellik için “dijital medyadaki her tür verinin farklı öbeklerini birbirine bağlayan tek biçimli kod” (s.24). ifadesini kullanmıştır. Bununla beraber hipermetinsellik, metinlerin başka linkler ve diğer multimedya araçlarıyla olan bağlantıları olarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla metinler düz yazı formlarından farklı olarak bağlantılarla okuyucuyu başka metinlere yönlendirebilirler (Çomu & Binark, 2013). Bu kapsamda değerlendirildiğinde hipermetinsellik okuyucu için bir yol haritası olarak düşünülmüştür. Bu bağlantı ağı sayesinde geleneksel medya araçlarına kıyasla erişim anlık ve hızlıdır (Lister, ve diğerleri, 2009).

2.1.2.4. Sanallık

Tuğrul Çomu ve Mutlu Binark (2013) “Yeni medyanın özelliklerinden biri olan sanallık, kullanıcının arayüz ile kurduğu iletişimin niteliğini tanımlamaktadır” (s.203) şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte sanallık yeni medya hakkındaki söylemlerde sıkça bulunur ve yeni medya teknolojileri sürekli olarak sanallık üretir.

2.2. Sosyal Medyada Yaygınlaşan Linç Kültürü

Beraber hareket etme dürtüsü insanlığın her döneminde toplumsal bir içgüdü olarak varlığını göstermiştir. Bundan dolayı modern toplumların da çoğulcu bir anlayışla hareket ettiklerini söylemek mümkündür. Özellikle bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler modern toplumun çoğulculuğunu belirgin hale getirmiştir. Bu nedenle modern toplumlar bu teknolojiler sayesinde aynı paydada yer almakta ve ortak hareket etmektedir. Sosyal medya platformları modern toplumun çoğulcu davranışlarının belirgin bir şekilde ortaya çıkmasında önemli bir zemin olmuştur (Keyman, 2013). Modern toplumun çoğulcu davranışları ve özellikle Web 2.0 teknolojilerinin gelişimleriyle beraber ortaya çıkan sosyal platformlarının elverişli zemini linç kültürünün meydanlardan sosyal medya ortamlarına taşınmasına neden olmuştur.

Hayatın her alanına nüfuz eden dijital kültür, linç kültürünü de dijitalleştirmiştir. Toplumsal olaylar, muhalif söylemler meydanlarda bastırılmaya çalışılırken yöntemler değişmiş ve yerini dijital kısımlara bırakmıştır (Özturan, 2014). Dolayısıyla linç kültürü sosyal medya ile yeni bir boyut kazanmış ve temel konularını sosyal medya platformları üzerinden devam ettirmiştir.

Aitlik, beğenilme ve bir gruba ait olma gibi insani dürtülerin sosyal medya platformlarında sanal yansımaları görülmektedir. Bu nedenle kullanıcılar takdir ve beğeni görmek için topluluklar halinde hareket edebilir ve bu çerçevede göz önünde bulunmak isteyebilirler. Bu yüzden fiziki dünyada olduğu gibi sanal ortamda da ideolojiler, gruplaşmalar ve öteki çatışmaları söz konusu olabilir. Bu kapsamda linç kültürünün beslediği milliyetçilik, cinsiyetçilik, ırkçılık gibi kavramlar bu platformlarda çatışmalara neden olabilir. Sosyal medyanın kullanıcılara sağladığı ifade özgürlüğü ve gruplaşmalar bireylerin normalde hoş görmeyeceği tutum ve davranışları rahatlıkla sergilediği ve nefret söylemlerinin çok rahat bir şekilde gerçekleştiğini görmek mümkündür (Türk, 2017).

Yeni medyanın özellikleri arasında yer alan eşzamanlılık, enformasyona hızlı erişebilme, hız ve anonim olabilme gibi temel özellikleri sosyal medya ortamlarında da linç kültürünün yaygınlaşmasına zemin oluşturmuştur. Bununla ilgili olarak; “Dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım, sanallık ve multimedya biçimselliği gibi, geleneksel medyadan farklılaştıran özellikleri nedeniyle yeni medya, nefret söyleminin daha doğal, daha yaygın, daha kolay erişilebilir, daha kolay üretilebilir ve sonuçta da normal kabul edilebilir olduğu bir mecra hâline gelmiştir” (Aydos & Aydos, 2019, s. 13) belirtilmiştir.

Meydanlarda gerçekleşen linçlere oranla dijital linç gündelik hayatın bir parçası haline gelmiştir. Bundan dolayı bir gün içerisinde binlerce insan linç etmekte ve binlerce insan bu linçlere maruz kalmaktadır. Özellikle bu yoğunluk yüzünden ortaya çıkan enformasyon kirliliği de gerçekleşen linçlerin muğlak bir hal almasına neden olmaktadır. Bu nedenle genel bir değerlendirme yapılacak olursa, meydanlarda gerçekleşen linçlerde hedef daha net ortaya konulmaktadır. Dijital linçlerde çoğu zaman hedefin kim olduğu belli değildir. Dolayısıyla eşzamanlılık, hız, çoklu katılım gibi yeni medya özellikleri esas konudan uzaklaşmaya neden olmaktadır. Başka bir bağlamda düşünülecek olursa, meydanlardaki güruhların fiziksel şiddet yoğunluğu ve kargaşası sosyal medyada sözlü kargaşalar olarak evirilmiştir. Dijital linçlere katılımın yoğun olmasının esas sebepleri, erişilebilirliğin kolaylığı, konfor alanlarının terk edilmemesi ve hukuki açıdan risklerin az olmasıdır. Yine de nefret suçları kapsamında sosyal linçler de ele alındığında Türk Ceza Kanunu kapsamında yaptırımların olduğu söylenebilir. Bu yaptırımların yeterliliği henüz bir tartışma konusu olsa da aşağıdaki tabloda hangi yasa kapsamında değerlendirildiği ve olası yaptırımın ne olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Medya Hukuku

Dijital Şiddet Eylemi	Hangi Suç/Yasa Kapsamında Değerlendiriliyor?	Olası Yaptırımlar Nelerdir?
Nefret Söylemi: İnternette, sosyal medyada, dijital oyunlarda, mesajlaşma uygulamalarında kişi hakkında küçük düşürücü, hakaret içeren, cinsetyetçi mesajlar paylaşmak, kişiyi hedef göstermek ve sanal lince maruz bırakmak	Hakaret TCK Madde 125 Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırmak Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi Hakaret suçunun; a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, İşlenmesi <u>Hakaretin alenen işlenmesi</u> Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.	 - Üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası - Üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası - Cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. -Ceza altıda biri oranında artırılır.

	Mağdurun belirlenmesi TCK Madde 126 Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksanmayacak bir durum varsa hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır.	-TCK md. 126 ile düzenlenen bu hususla, basın yoluyla ya da geleneksel medya araçları üzerinden bir kişiyi ya da bir gruba mensup kişileri hedef göstermek suç olarak düzenlenmiştir.
--	---	--

Kaynak: (Şener, ve diğerleri, 2019, s. 24-28)

Tabloda yer alan yasal düzenlemelerde sosyal linçler kapsamında da yaptırımlar olduğunu göstermektedir. Bununla beraber yaptırımlarda muğlak taraflar görmek de mümkündür. Dolayısıyla dijital ortamlar denetim noktasında yetersiz kalmıştır. Bununla ilgili olarak

“Sosyal medyada linç suçu da henüz Türk Ceza Kanunu’nda suç olarak tanımlanmamıştır. Bu yüzden gerçek hayattaki linç gibi sosyal medyadaki linç de alternatif normlarla yargılanmaktadır. Bunlar her somut olayda farklılık gösterdiği gibi bazıları şunlardır; TCK m. 84 ve m. 125. Bunlar intihara yönlendirme, hakaret suçlarıdır. Giriş bölümünde de belirttiğim gibi gelişen teknolojinin getirdiği yeni sorunlar olduğu için henüz sonuçları daha kestirilemediği ve farklı somut olaylar ile karşılaşıldığından dolayı hukuki karşılığı tam saptanamamakla beraber Türk Ceza Kanunu’ndaki bazı suçların yorumlanması ile yargılama yolu açıktır” (Sinkil, 2018).

Bu nedenle sosyal linçlerin hukuki açıdan tam bir karşılığının olmaması, dijital linç kültürünün denetimsiz ve kontrol edilemez bir hale gelmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte dünya genelinde sosyal medya hukuku konusunda büyük boşlukların olması hukukun teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu kapsamda sosyal medya hukuku henüz gelişmekte olan bir alan olarak boşlukların ve yetersizliklerin olması kaçınılmazdır (Uluç & Süslü, 2016).

Toplumsal bir refleks haline gelen linç kültürü bireylerin insani taraflarının yok olmasına ve toplumsal yıkımlara neden olmaktadır. Özellikle geçmişte yaşanan olayların temel

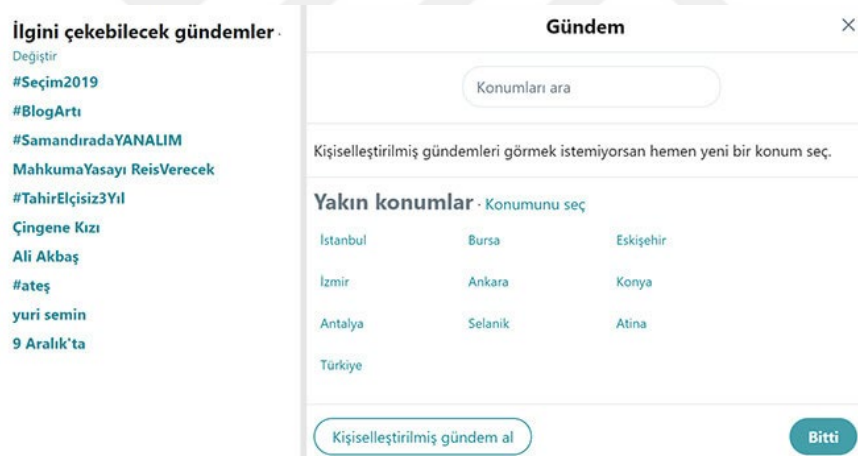
konularının, 21. yüzyılda dijital medya ortamlarında her gün binlerce kişi tarafından nefret söylemleriyle gündeme getirmesi bu konuların toplumsal belleklerde iyice pekişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle ırkçılık, toplumsal cinsiyet, ötekileştirme, yabancı düşmanlığı gibi meseleler toplumsal birliğe ve barışa zarar vermektedir. Bu kapsamda Tuğrul Çomu ve Mutlu Binark'ın yazdığı *Medya ve Nefret Söylemi* (2013) isimli makalede nefret söylemlerini; siyasal nefret söylemi, kadına yönelik nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemi, inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi olarak kategorize etmişlerdir (208-210). Bununla birlikte Carlson (2021)'in ifadesine göre “Nefret söylemi Facebook, Instagram, Twitter, YouTube ve internetteki hemen hemen tüm diğer sosyal medya platformlarında görülüyor. Küresel olarak sosyal medyada resmi bir nefret söylemi sayısı olmamasına rağmen, Facebook'un şeffaflık raporu, 2020'nin ilk çeyreğinde şirketin 9,6 milyon içerik için harekete geçtiğini belirtti” (Carlson, 2021, s. 161) şeklinde açıklamıştır. Bu verilerin ışığında Facebook'un önemli bir miktarda nefret söylemini tespit ettiği görülmektedir. Bununla beraber sosyal medyanın hacmi göz önünde bulundurulduğunda tespit edilmemiş milyonlarca daha nefret söyleminin var olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal medya yapısı itibarıyla linç kültürü için biçilmiş bir kaftan gibidir. Dolayısıyla fitili ateşleyen bir nefret söylemi dalga dalga yayılıp kolektif bir nefrete dahası şiddete dönüşebilir. Özellikle kapsayıcı yapısı nedeniyle içerisinde her kesimden, her düşünceden ve her kimlikten kullanıcının bulunması sosyal medyadaki kullanıcılar arasındaki anlaşmazlıkların en başında gelmektedir. Bu nedenle linç kültürünün ayrımcılık ve öteki kavramları üzerinde yoğunlaştığı düşünüldüğünde sosyal medyada linç kaçınılmaz olabilir.

2.2.1. Twitter'da Linç Kültürü

Twitter, 2004 senesinde Jack Dorsey tarafından geliştirilen, kullanıcıların genellikle Tweet olarak tanımladığı kısa mesajları gönderip okumasını sağlayan çevrimiçi bir miniblog uygulamasıdır. Tweetlerin en önemli özelliği 140 karakterle sınırlı metin mesajları olmasıdır (Khan, 2017). Twitter, Facebook'tan farklı olarak, tamamen durum güncelleme konusuyla ilgilidir ve genellikle bu anlamda kullanılmaktadır (King, 2012).

Twitter, kamuya açık kısa mesaj servisleri tarihinin ilk parçası olarak görülmektedir. Bir mesajı sınırlı sayıda ifade etme ihtiyacıyla ilgili önemli bir boşluğu doldurmuştur (Light, 2014). Bunun yanı sıra Twitter’da bir tweet’e resim, bağlantı ve video gibi medyalar da eklenebilir fakat genel olarak mini mesajların ön planda olduğu bir sosyal medyadır. Bununla beraber Twitter’in kendine ait bir terminolojisi vardır. Örneğin; Retweet, bir Twitter kullanıcısının mesajının tekrar paylaşılması anlamına gelmektedir (Khan, 2017). Twitter ile kullanıcıların hayatına giren bir diğer kavram ise “Trend Topic”’tir. Kısaca TT olarak bilinen Trend Topic, güncel konular anlamına gelmektedir. Trend Topic’ler Twitter’da gündem başlığı altında sürekli değişmektedir (Trend Topic Nedir ve Nasıl Yapılır, 2014). Bununla beraber bir konunun Trend Topic olmasının altında Twitter’in Hashtag (etiketleme) özelliği vardır. Hashtagler Twitter’da bir konun kategorize edilmesini sağlar ve “#” işareti ile kullanır (O'Reilly & Milstein, 2009). Etiketler sayesinde kullanıcıların gündeme getirmek istedikleri konular Trend Topic olduğunda Twitter’in gündem sayfasında görünür.

Görsel 5: Trend Topic Örneği, 2018

Kaynak: <https://www.blogarti.com/twitter-trend-topic-nedir.html> E.T. 13/06/2020

Bu kapsamda kullanıcılar gündem konularını takip edebilir ve bu konuda mesaj bırakabilir. Özellikle fikir, düşünce ve bilgi odaklı içeriklerin paylaşıldığı Twitter mecrası genellikle kullanıcılar tarafından bir haber ağı olarak görülmektedir. Trend Topic özelliği ile gündeme dair konular çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Özet olarak haber ağı çok genişir ve yayılımın çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlar. Sadece Türkiye

özelinde yaklaşık 15 milyon kullanıcıya sahip olan Twitter kullanıcılar arasında etkili bir iletişim ağı sunmaktadır (Sığın, 2020). Bu nedenle gündeme göre yapılan paylaşımlar dijital linçlerin en fazla görüldüğü paylaşımlardır; çünkü bu paylaşımların erişilebilirliği diğerlerine oranla daha fazladır. Özellikle siyasal ve toplumsal meselelerin Twitter’da Trend Topic olduğu zamanlarda dijital linçlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Görsel 6: Twitter’da Linç Örneği, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/haluklevent/status/1234037272472846337> E.T. 13/06/2021

Son dönemlerde oldukça popüler olan Twitter mecrası bugün ana akım medyanın karşısında alternatif bir medya olarak görülebilir. Özellikle iktidar ve halk arasında yatay bir düzlem kuran sosyal medya, Twitter sayesinde iktidar ve halkın daha fazla aynı platform üzerinde kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle Twitter, milyonların saniyeler içerisinde aynı konu üzerinde tartışmalarını sağlayan büyük bir haber ağı platformudur. Özellikle denetimin geleneksel medyaya oranla daha yetersiz olması ifade özgürlüğünün daha fazla ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum bir yönden olumlu bir sonuç doğursa da linç kültürünün oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla Twitter’da gruplaşmaların ve kavgaların ortaya çıkması kaçınılmaz bir sonuçtur. Özellikle bireylerin kendilerini söylemsel olarak ifade etmesi ve Twitter etiketleri sayesinde söylemlerini kamuya açık bir şekilde sunması dijital linçlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi: Söylem Analizi

Bu çalışmada Twitter mecrasında yaşanan sosyal linç olayları Türkiye özelinde beş örnekle sınırlandırılarak incelenmiştir. Örneklemeler seçilirken linç kültürünün beslendiği konulara dikkat çekilmiştir. Bu nedenle örneklemeler; “*siyasi*”, “*dini*”, “*toplumsal cinsiyet*”, “*ırkçılık*”, “*fiziksel görünüş*” gibi birbirinden farklı temalar olarak seçilmiştir. İnceleme kapsamında bir nitel araştırma yöntemi olarak söylem analizi tercih edilmiştir. Dolayısıyla Twitter mecrasından alınan linç içerikli paylaşımlar söylem analizi yöntemiyle derinlemesine incelenmiştir.

Söylem analizi veya söylem çözümlemesi, “bir söylemin içine saklı biçimde bulunan ideolojik hiyerarşik ve etik unsurların ortaya çıkarılması ve bu şekilde söylemin temel unsurlarının belirginleşmesi amacına yönelik bir sosyal araştırma yöntemi” (Acar & Demir, 2005, s.379) olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte Gordon Marshall (2009) *Sosyoloji Sözlüğü’n*de söylem analizi şu şekilde ifade edilmiştir,

“Dilin, yapısının, işlevlerinin ve kullanılma kalıplarının incelenmesi. Ferdinand de Saussure’e göre, kullanım halindeki dil (ya da parole) dilbilim için bir inceleme nesnesi işlevi görmeyebilir, çünkü temelde yatan kurallar sistemini ifade eden langue (dil) ile karşılaştırıldığında parole (söz) bireyselleştirilmiş, rastlantısal ve bu yüzden elle tutulamaz bir şeydir. Yine de daha sonraları, Saussure’ün dilbilim alanındaki ardılları ile daha geniş bir alanı kapsayan yapısalcı geleneğin izleyicileri, langue’m yapılarına ilave olarak, anlam analizinin tamamlanmasını kolaylaştıracak, böylece semantiğin dilin çağrışımıcı (ikincil ya da örtük) ve düz (maksatlı ya da açık bir şekilde belirtilen) boyutlarını dikkate almasını sağlayacak yapılar keşfetme umuduyla dikkatlerini parole’e çevirmişlerdir” (s.692).

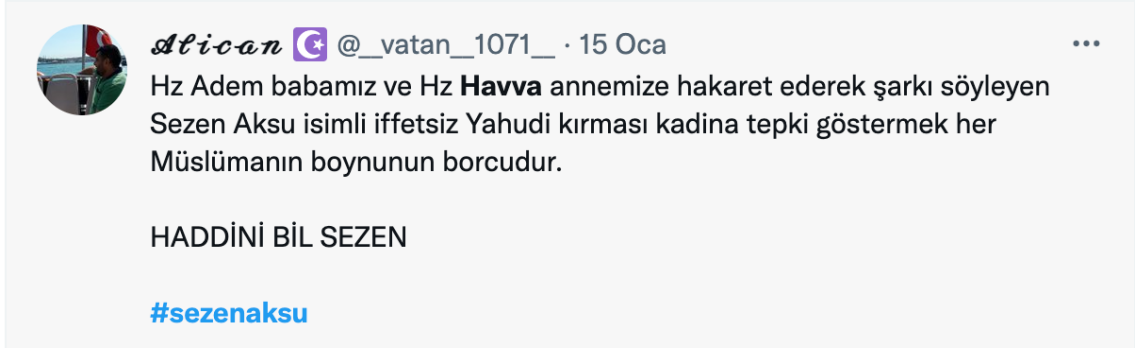
Dolayısıyla söylem analizi söylemlerin anlamlarına ve bu anlamların altındaki esas anlamlara odaklanmaktadır. Bu nedenle Twitter mecrasında gerçekleşen linç içerikli paylaşımların söylem analizi yöntemi kapsamında incelemek söylemlerin altındaki anlamların anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Bu kontekste Twitter mecrasındaki linç içerikli paylaşımlar derinlemesine incelenmiş ve söylem analizi yöntemiyle anlamlar irdelenmiştir.

3.1.1. Sezen Aksu

Türk pop müziğinin tanınan isimlerinden Sezen Aksu, 2017 senesinde yazdığı *Şahane Bir Şey Yaşamak* isimli şarkısıyla 30 Aralık 2021 tarihinde YouTube sayfasından “Yıl 2022 arkadaşlar... Size güzel bir yeni yıl dilemek için bir sürü cümle geçti aklımdan, hiçbirini içime sinmedi. O nedenle düşünmeden kalbimden geleni yazıyorum. Bu yılın hepimize daha iyi insan olabilmeyi, dünya üzerindeki canlı cansız her şeyin bütünlüğünü hatırlamayı, kendimizden başlayarak hakikatle yüzleşebilmeyi, koşulsuz özgürlüğün peşine düşmeyi, dayanışmanın kudretini idrak edebilmeyi, birbirimizin yaralarını sarabilmeyi, gitgide normalleştirdiğimiz şiddetin ve onu normalleştirmek için küçücük insan aklıyla oynadığımız oyunlardan utanabilmeyi, değişmeyi, dönüşmeyi, ilerlemeyi, her varlığı eşitleyen gerçek adaleti tesis edebilmeyi ve bunu mümkün kılacak akli başımıza getirmesini diliyorum bütün kalbimle...” yeni yıl dilekleriyle beraber tekrar paylaşmıştır. Paylaşımın üzerine şarkının içinde geçen “Selam söyleyin o cahil Havva ile Ademe” sözlerinden dolayı sosyal medyada linç kampanyasıyla karşı karşıya gelmiştir. İslam dinine göre kutsal kabul edilen Adem ve Havva’ya hakaret ettiği gerekçesiyle ünlü isimler ve siyasiler de dahil olmak üzere belli bir kesim tarafından linç edilmiştir. Bu kapsamda sosyal medyada başlayan linç kampanyası yargıya da taşınmış ve “dini değerleri aşağılamak” suçundan hakkında dava açılmıştır. Bununla beraber sosyal medyada başlayan linç kampanyası Sezen Aksu’nun Beykoz’daki evine kadar sıçramış ve evin önünde Sezen Aksu’ya karşı gösteriler yapılmıştır (Hacaloğlu, 2022).

Özellikle Twitter mecrasında Trend Topic olan linç kampanyası *#SezenAksuHaddiniBil* etiketleriyle dalga dalga yayılmıştır. Bu kapsamda Sezen Aksu’ya karşı binlerce hakaret ve şiddet içerikli Tweet atılmıştır ve bazı siyasiler isim vermeden bu linç kampanyasına dahil olmuşlardır. Bunun yanında Sezen Aksu’ya destek veren siyasiler ve ünlü isimler de linç edilmiştir.

Twitter’den alınan Tweet örnekleri Sezen Aksu’ya karşı yürütülen linç kampanyasını daha iyi anlamak için önemlidir. Bu kapsamda binlerce Tweet arasından daha çok öne çıkan Tweetler ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Görsel 7: Twitter, Sezen Aksu Linç Kampanyası 1. Tweet, 2022

Kaynak: https://twitter.com/__vatan__1071__/status/1482409767654019072 E.T. 13/02/2022

Görsel 8’de Sezen Aksu’ya karşı yapılan linç kampanyasına dahil olmuş sıradan bir kullanıcının Tweet’i mevcuttur. Kullanıcı adından dolayı Twitter’da anonim bir kimliğe sahip olduğunu anlamak mümkündür. Bununla birlikte tehdit ve hakaret barındıran bir üslupla Sezen Aksu’yu eleştirmiş ve “her müslümanın boynunun borcudur.” ifadesiyle diğer müslümanlara da açık çağrı yapmıştır. Bununla birlikte “iffetsiz Yahudi kırmacı” ifadesinde hakaret ve ayrımcı bir söylem söz konusudur. Bu kapsamda görüldüğü üzere özellikle Twitter’da başlatılan linç kampanyalarına anonim kullanıcılar oldukça fazla katılım göstermektedir. Anonim kimlikleri sayesinde hakaret ve tehdit içerikli paylaşımları çok rahat bir şekilde yaptıklarını söylemek mümkündür.

Sezen Aksu’ya ünlü isimlerden ve siyasilerden destek tweetleri de gelmiştir. Destek sağlayan isimlerden biri de DEVA Partisi lideri Ali Babacan’dır. Aşağıda Ali Babacan’nın Tweeti yer almaktadır.

Görsel 8: Twitter, Sezen Aksu Linç Kampanyası 2. Tweet, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/alibabacan/status/1483155274475216899> E.T. 13/02/2022

Ali Babacan Tweetinde Sezen Aksu’yu açık bir dille desteklemiş ve sanatçının sanatını icra ederken özgür olması gerektiğini savunmuştur. Burada dikkat çeken diğer bir konu da Ali Babacan’ın destek mesajından dolayı Sezen Aksu ile linç edilmesidir. Babacan’nın ifadesinden sonra ünlü isimler de bu linç kampanyasında Babacan’ı hedef almışlardır. Bunlardan biri de İsmailağa cemaatinin önde gelen vaizi, halk arasında Cübbeli Ahmet Hoca olarak tanınan Ahmet Mahmut Ünlü’dür (Ahmet Mahmut Ünlü, 2022).

Görsel 9: Twitter, Sezen Aksu Linç Kampanyası 3. Tweet, 2022

Kaynak: https://twitter.com/c_ahmethoca/status/1483387549146042369 E.T. 13/02/2022

Yukarıda Cübbeli Ahmet Hoca’nın Babacan’ı hedef aldığı Tweeti yer almaktadır. Burada görüldüğü üzere taraflar ikiye ayrılmış ve linç kampanyası başka bir boyuta taşınmıştır ve linç kampanyasının oluşmasına neden olan konudan bağımsız taraflar arasında siyasi ve diğer konularda tartışmaların meydana gelmesine neden olmuştur.

Sezen Aksu’ya konuyla ilgili siyasi liderler tarafından dolaylı ve direkt olarak linç içerikli tweetler atılmıştır. Bu kapsamda Sezen Aksu Facebook hesabından cevap niteliğinde bir yazı paylaşmıştır. “Malumunuz olduğu üzere konu ben değilim, konu memleket. Kendimi bildim bileli çeşitli insanlık hallerini gözlemliyorum ve söze döküyorum biliyorsunuz” şeklinde giriş yapmış ve bu yazının sonunda ise “Hop Dedik” ve dün gece (21 Ocak 2022) tarihinde yazdığını belirttiği “Avcı” isimli şarkılarının sözlerini paylaşmıştır. Daha sonra “Avcı” isimli şarkı Twitter kullanıcıları tarafından dünya dillerine çevrilmiştir. Aras

Yayıncılık Genel Yayın Yönetmeni Rober Koptaş şarkının sözlerinin çevirilerini twitter hesabından paylaşmıştır (BBC, 2022).

Görsel 10: Twitter, Sezen Aksu Linç Kampanyası 4. Tweet, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/roberkoptas/status/1485172306171338756> E.T. 13/02/2022

Koptaş'ın tweetinde de görüldüğü üzere sosyal medyada Sezen Aksu'ya ilişkin yürütülen linç kampanyası kimi çevrelerce onaylanmamıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde sosyal medyada her kesimden katılımcının bulunması geleneksel medya dönemlerinde belki de bu kadar gündeme gelmeyecek meselelerin günlerce gündemde olmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Sezen Aksu'nun 2017 senesinde çıkardığı “Şahane Bir Şey Yaşamak” isimli şarkının 30 Aralık 2021’de yaptığı bir paylaşım ile beraber bu denli gündeme gelip, sanatçıya linç kampanyaları düzenlenecek derecede konunun günlerce sosyal medyada konuşulması sosyal medyanın katılımcı yönüyle ilgilidir. Özellikle Twitter’da Trend Topic özelliğinin olması ve daha çok sözlü ifadelerin paylaşılması linç kampanyalarının bu sosyal medya platformundan doğmasına neden olmuştur. Sezen Aksu örneğinde de görüldüğü üzere her kesimden kullanıcı bu konu hakkında görüşünü bildirmiş ve linç kampanyası dalga dalga yayılmıştır. Bununla beraber katılımcı

yoğunluğu konunun kişiler arasında farklı noktalara gelmesine neden olmuş ve Sezen Aksu özelinde tartışmalar muğlak bir hal almıştır.

3.1.2. Erkan Oğur

Türk halk müziğinin önde gelen isimlerinden biri olan Erkan Oğur, Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın sözü ve bestesi kendisine ait “Hiç Oldum” türküsünü hem düzenlediği hem de klibinde yer aldığı gerekçesiyle muhalif çevreler tarafından Twitter’da linç edildi (İnternet Haber, 2021). Linç kampanyasına dahil olan kullanıcı yorumlarından bazıları şu şekildedir.

Görsel 11: Twitter, Erkan Oğur Linç Kampanyası 1. Tweet, 2021

Kaynak: https://twitter.com/ostalgie_/status/1382103615502966786 E.T. 15/02/2022

Burada kullanıcı ağır bir dille Erkan Oğur’u linç etmiştir. Bu kapsamda Tweet incelendiğinde kullanıcı çok yönlü bir saldırıda bulunmuştur. Erkan Oğur’un sanatının kaleye alınacak biri olmadığını vurgulamış ve Erkan Oğur’u İbrahim Kalın ile çalışmasından dolayı eleştirenlere hakaret etmiştir.

Görsel 12: Twitter, Erkan Oğur Linç Kampanyası 2. Tweet, 2021

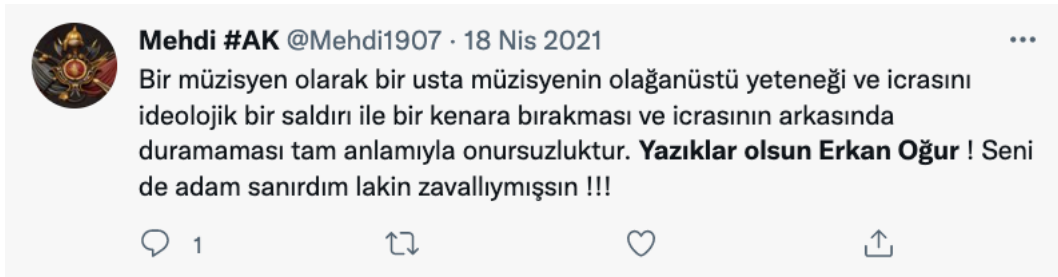
Kaynak: <https://twitter.com/siyamusta61SLx/status/1383375336415457282> E.T. 15/02/2022

Anonim bir isme sahip olan Twitter kullanıcısı incelemeler kapsamında anonim olmayan kullanıcılara göre daha sert bir saldırıda bulunmuştur. Dolayısıyla anonim kullanıcıların gerçek kimliklerini sosyal medyada gizlemesi bir konu hakkında görüş bildirirken daha

rahat olmalarına neden olmaktadır. Görsel 10’da görüldüğü gibi kullanıcı oldukça ağır bir dille Erkan Oğur’a hakaret etmiştir.

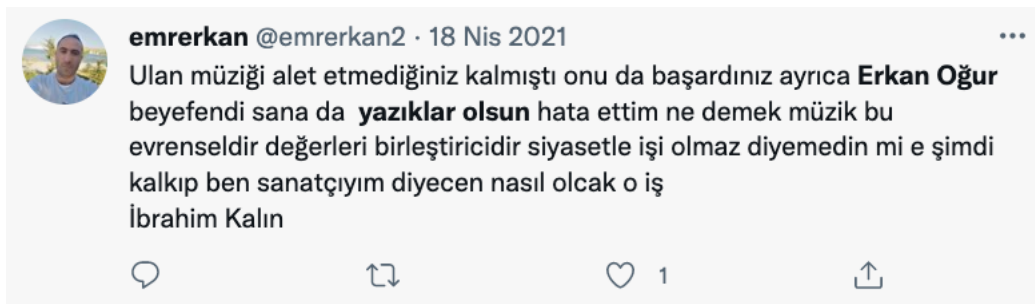
Genel olarak muhalif kimliğiyle ön planda olan Erkan Oğur, iktidar çevresinden İbrahim Kalın ile iş birliği yapmış olmasından dolayı muhalif kesim tarafından Twitter’da linç edilmiştir. Linç kampanyasına sessiz kalmayan Erkan Oğur, INDEPENDENT Türkçe isimli internet gazetesi yazarı Ali Kemal Erdem’e konuyla ilgili röportaj vermiştir. Röportajda “Projeye nasıl katıldınız?” sorusuna “Ben sadece müzikle ilgili bir yaklaşımla ve İbrahim Kalın’ı bağlama seven, halk müziğiyle ilgili birisi diye hissettiğim için birkaç müzisyen arkadaşın ricası üzerine kopuzumla eşlik ettim. Düzenleme yapmadım. Onu yanlış yazıyorlar ya da yapımcı mı böyle yazmış bilemiyorum. Öylesine bir stüdyo işiydi, benim için ondan öte bir şey değildi.” Şeklinde yanıt vermiştir. “Çalışmaya katıldığınız için bir eleştiri bekliyor muydunuz?” sorusuna ise, “İçimin bir köşesi cız etmişti, benim ne işim var diye. Belki benim de hatam olmuş olabilir, böyle bir şeyi kabul etmek. Ben sadece müzik tarafına baktığım için çalmakta pek sorun görmedim. İnsanlar başka taraflara çektiler. Beni tanımadıkları için. Ben bugünkü iktidarı, hükümeti politikaları nedeniyle tasvip eden biri değilim.” şeklinde yanıtlamıştır (Erdem, 2021).

Röportajda açıkça İbrahim Kalın ile yaptığı çalışmadan dolayı pişman olduğunu belirten Erkan Oğur, bu kez iktidar taraftarları tarafından sosyal medyada linç edilmiştir.

Görsel 13: Twitter, Erkan Oğur Linç Kampanyası 3. Tweet, 2021

Kaynak: <https://twitter.com/Mehdi1907/status/1383549169751584773> E.T. 15/02/2022

Görsel 14: Twitter, Erkan Oğur Linç Kampanyası 4. Tweet, 2021

Kaynak: <https://twitter.com/emrerkan2/status/1383548217405542400> E.T. 15/02/2022

Pişmanlığını dile getirmesinden dolayı özellikle Twitter’da iktidar taraftarları Erkan Oğur’a sert saldırılarda bulunmuştur. Dolayısıyla Erkan Oğur İbrahim Kalın ile yaptığı çalışmadan dolayı muhalif kesimin hedefi olurken daha sonra yaptığı açıklamadan dolayı da iktidar taraftarlarının hedefi olmuştur. Bu kapsamda yürütülen linç kampanyası Erkan Oğur’un her kesimden kullanıcının saldırısına maruz kalması yönünden dolayı oldukça ilginçtir. Bu olayda da görüldüğü üzere sosyal medyanın linç kültürünü besleyici bir zemine sahip olması her kesimden kullanıcının linç katılımcısı olmasına neden olmaktadır.

3.1.3. Mabel Matiz

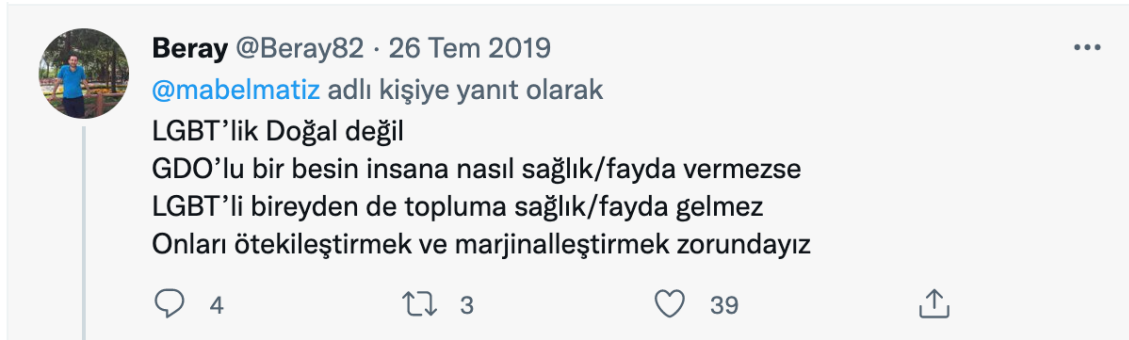
Sahne adı Mabel Matiz olarak bilenen Fatih Karaca, Türk şarkıcı ve şarkı yazarı olarak bilinmektedir (Mabel Matiz, 2022). Özellikle onur yürüyüşlerinde LGBTTIQ (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Travesti, Transseksüel, Intersex, Queer) destekçisi olduğunu vurgulayan sanatçı, sosyal medyada da sıkça bunu dile getirmiştir (Onedio, 2017). Özellikle Twitter’da paylaştığı Tweet’ler yüzünden dijital linçe maruz kalan Mabel Matiz, Sinem Vural’ın yaptığı habere göre 2017 senesinde tüm Twitter’da yaptığı tüm paylaşımları silmiş ve sayfasını artık sadece duyurular için kullanacağını ve Twitter’daki linç kültüründen çok sıkıldığını ifade etmiştir (Vural, 2017). Sosyal medyada sürekli linç kültürüne maruz kalan Mabel Matiz, 2019 senesinde Twitter’da yaptığı paylaşım yine linç edilmiştir.

Görsel 15: Twitter, Mabel Matiz Twitter Paylaşımı, 2019

Kaynak: <https://twitter.com/mabelmatiz/status/1154701027402231809> E.T. 15/02/2022

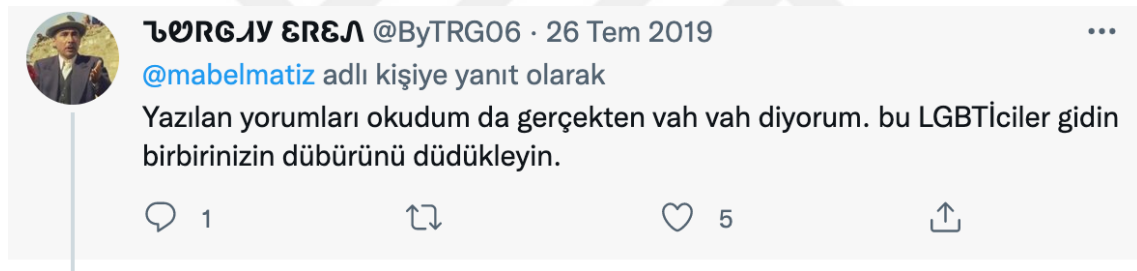
Mabel Matiz, yukarıda yer alan LGBTİ bireyleri savunduğu paylaşımın altına hakaret dolu yorumlar almıştır.

Görsel 16: Twitter, Mabel Matiz Twitter Paylaşımı Yorumlar 1, 2019

Kaynak: <https://twitter.com/Beray82/status/1154713258361856000> E.T. 15/02/2022

Yukarıda yer alan yorumda kullanıcı Mabel Matiz özelinden çıkıp ayrımcı bir dille bütün LGBTİ bireylerin ötekileştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Görsel 17: Twitter, Mabel Matiz Twitter Paylaşımı Yorumlar 2, 2019

Kaynak: <https://twitter.com/ByTRG06/status/1154736777367871488> E.T. 15/02/2022

Görsel 15'te yer alan yorum ise sosyal medyanın etkileşimsellik özelliği kapsamında diğer yorumlara tepki olarak yazılmıştır. Dijital linç kültüründe dikkat çeken önemli durumlardan biri de kavganın odağının sürekli değişmesi olarak görülebilir. Dolayısıyla konu Mabel Matiz özelinden çıkmış diğer kullanıcılara da sıçramıştır.

Mabel Matiz'in cinsel kimliğinden dolayı özellikle Twitter mecrasında yaptığı paylaşımların altına gelen yorumlar nefret söylemi içermektedir. Özellikle anonim kullanıcılar çok rahat bir şekilde hakaret dolu yorumlar yapabilmektedir. Bu kapsamda Mabel Matiz, 2020 YKS'de Fırtınadayım şarkısının sözleri sınav sorusu olarak sorulması üzerine yine tepkiler almıştır. Twitter'da gündem olan konu hızla yayılmış ve tepkilere neden olmuştur. Kullanıcılar Mabel Matiz'in cinsel kimliğinden dolayı gençlere kötü örnek olduğunu ve böylesi bir sınavda şarkı sözlerinin yer almasına ayrımcı bir dille karşı

çıkıştır. Tepkilerin ardından ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Halis Aygün, YKS'de çıkan Mabel Matiz sorusuyla ilgili inceleme başlatıldığını açıklamıştır (Birgün, 2020).

Görsel 18: Twitter, Mabel Matiz YKS Sorusu Yorumlar 1, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/AhmetNas33/status/1277240904672313345> E.T. 15/02/2022

Görsel 16’ da görüldüğü üzere kullanıcılar YKS’de sorulan Mabel Matiz sorusuna ayrımcı söylemlerle tepki vermiştir ve bu tepkiler ÖSYM’nin bu konuda yaptırım yapmasına neden olmuştur. Tepkiler Mabel Matiz’in kişiliğine ve cinsel kimliğine yönelik ağır ithamlarla doludur. Bu nedenle YKS’de sorulan soru ile ilgisi olmasa dahi Mabel Matiz linç kültürünün hedefi haline gelmiştir.

3.1.4. Atakan Kayalar

Kitapevinde çekilen bir videonun Twitter’da paylaşılması ile sosyal medyada ünlü olan Atakan Kayalar 2010 yılında doğmuştur. Videonun çekildiği dönemde henüz 10 yaşında olan Atakan Kayalar, beş ayda 250 kitap okumuş ve bu durum sosyal medyada gündem olmuştur (Haberler.com, 2020).

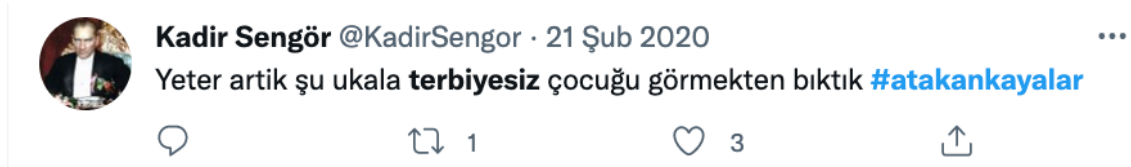

Görsel 19: Twitter, Atakan Kayalar Viral Paylaşım, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/fethicagil/status/1229846727559196672> E.T. 18/02/2022

Atakan Kayalar'ın tavırları ve felsefeye olan yaklaşımı sosyal medya kullanıcıları tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmış ve Atakan'a karşı abartılı bir hayranlık söz konusu olmuştur. Bununla beraber ana akım medya Atakan ile söyleşiler yapıp Atakan'ı ilgi odağı haline getirmiştir. Sonrasında Atakan'ın annesi ile olan ilişkisi sosyal medyada büyük tepkilere neden olmuştur (Erdeğer, 2020).

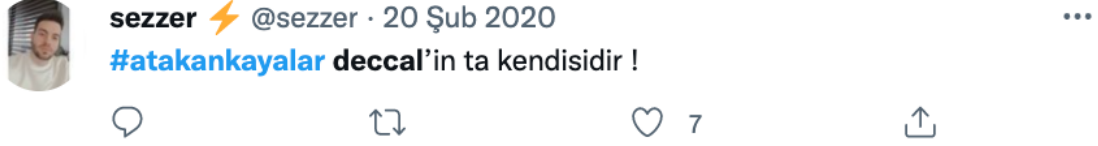
Özellikle ana akım medyanın Atakan Kayalar ile yaptığı röportajların sosyal medyaya düşmesiyle Atakan'a karşı büyük bir linç kampanyası başlatılmıştır.

Görsel 20: Twitter, Atakan Kayalar Linç Kampanyası 1. Tweet, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/KadirSengor/status/1230603552277618695> E.T. 18/02/2022

Henüz 10 yaşındaki Atakan Kayalar sosyal medya kullanıcıları tarafından annesine saygısızlık yaptığı gerekçesiyle saygısız ve terbiyesiz olarak nitelendirilmiştir. Bununla beraber Atakan Kayalar'ın felsefeye olan ilgisi ve konuşma tarzından dolayı büyük bir kullanıcı kitlesi deccal olduğu yönünde paylaşımlarda bulunmuştur.

Görsel 21: Twitter, Atakan Kayalar Linç Kampanyası 2. Tweet, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/sezzer/status/1230560989994602496> E.T. 18/02/2022

Görsel 22: Twitter, Atakan Kayalar Linç Kampanyası 3. Tweet, 2020

Kaynak: <https://twitter.com/DalyanGumustas/status/1230600607863627777> E.T. 18/02/2022

Yukarıda yer alan paylaşımlarda görüldüğü gibi Atakan Kayalar'ın deccal olduğu öne sürülmüştür.

3.1.5. Gülşen

Sahne adı ile Gülşen olarak tanınan Gülşen Bayraktar Türk pop müziği sanatçısıdır. Özellikle son dönemlerde sahnede giydiği kıyafetleriyle gündeme gelen Gülşen, ana akım medyanın ve sosyal medyanın odaklandığı bir isimdir (Mynet.com, 2022).

Gülşen'in giydiği sahne kıyafetlerini açık bulan sosyal medya kullanıcıları özellikle Twitter'da Gülşen'i fiziği ve kıyafeti üzerinden linç etmişlerdir.

@fkosar94 · 12 May

Yani elbise o kadar **iğrenç** ki..**Gülşen**'in aşırı zayıflığına da diyecek çok şey var inşallah hasta değildir

2.Sayfaofficial @MugeVeGulsen · 11 May

Hakkında yapılan eleştirilere kulak tıkayan Gülşen, iddialı sahne kıyafetlerine bir yenisini daha ekledi. 📍 Gülşen'in mavi stilini nasıl buldunuz?

Görsel 23: Twitter, Gülşen Linç Kampanyası 1. Tweet, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/fkosar94/status/1524495747378556933> E.T. 20/05/2022

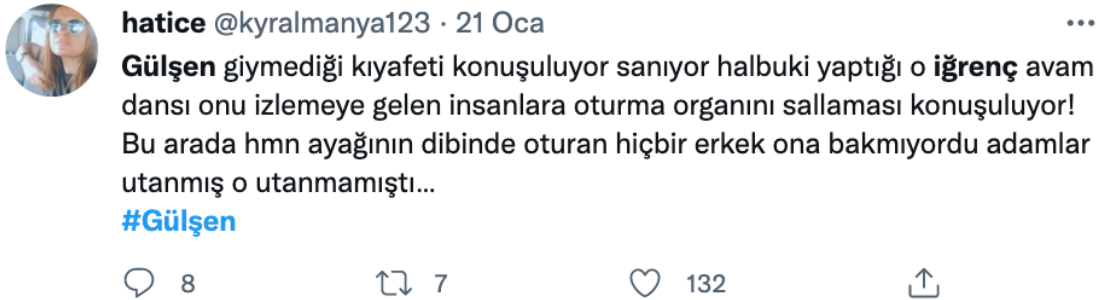
Görsel 21'de de görüldüğü üzere sosyal medya kullanıcısı Gülşen'in fiziğine hakaret etmiştir.

Görsel 24: Twitter, Gülşen Linç Kampanyası 2. Tweet, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/Esraky031/status/1501095011055722498> E.T. 18/04/2022

Görsel 24’de ise sosyal medya kullanıcısı Gülşen’i sahne şovundan dolayı linç etmiş ve kıyafetine ahlakçı bir yorum yapmıştır.

Görsel 25: Twitter, Gülşen Linç Kampanyası 2. Tweet, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/kyralmany123/status/1484482016196403200> E.T. 18/02/2022

Görsel 25’te kadın bir kullanıcı Gülşen’e karşı sözlü şiddette bulunmuş ve dansına ve kıyafetlerine hakaretlerde bulunmuştur.

3.1.6. Suna Yıldızoğlu

Türk sinema ve dizi oyuncusu Suna Yıldızoğlu 15 Nisan 2022 tarihinde kendi Twitter hesabından komşusuyla ilgili yazdığı yazıdan dolayı linç edilmiştir. İşi olmayan komşusunun açlıktan zayıfladığını vurguladığı paylaşıma karşı hakaret içerikli yorumlar almıştır (Artı Gerçek, 2022).

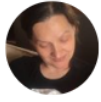

Görsel 26: Twitter, Suna Yıldızoğlu Twitter Paylaşımı, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/SunaYildizoglu/status/1515104627569668096> E.T. 18/05/2022

Suna Yıldızoğlu Görsel 24'te de görüldüğü üzere komşusunun açlıktan zayıfladığını ifade eden bir paylaşım yapmıştır. Paylaşımına göre ekonomiden yakınmış ve komşusunun işsizlikten bu duruma geldiğini ifade etmiştir.

Paylaşımın ardından Suna Yıldızoğlu'nun İngiliz asıllı olmasından dolayı genel olarak ırkçı söylemlerle linç edilmiştir.

Ümkiye Ulviye 🇹🇷 @UlvisUmkiye · 16 Nis

...

@SunaYildizoglu adlı kişiye yanıt olarak

Senin ülkende olur ancak bu dediğin. Ne dinimiz izin verir ne devlet geleneğimiz. Biz Osmanlı torunlarıyız.

3

Görsel 27: Twitter, Suna Yıldızoglu Twitter Paylaşımı Yorumlar 1, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/UlvisUmkiye/status/1515252114502598662> E.T. 18/05/2022

Görsel 25'te görüldüğü üzere Suna Yıldızoglu'nun İngiliz olmasından dolayı sosyal medya kullanıcısı tarafından ırkçı bir söyleme maruz kalmıştır.

Görsel 28: Twitter, Suna Yıldızoglu Twitter Paylaşımı Yorumlar 2, 2022

Kaynak: <https://twitter.com/SunaYildizoglu/status/1515104627569668096> E.T. 18/05/2022

Görsel 26'da Suna Yıldızoglu'na karşı hakaret içerikli yorumların geldiğini söylemek mümkündür.

3.2. Uygulama Yöntemi: Aby Warburg Mnemosyne Atlas

Aby Warburg 1866 senesinde Almanya'nın Hamburg şehrinde bankacı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Doğuştan işletme hakkı olan işinden istifa edip sanat tarihi, arkeoloji, tarih, felsefe ve psikoloji eğitimleri almıştır. Bununla beraber Rönesans sanatına yönelmiş ve avant la lettre görsel çalışmalarının uygulayısı olarak tanınmıştır (Wedepohl, 2020).

Floransa'da 1888 1889 yılları arasında sanat tarihi enstitüsünde doktora yaparken Botticelli'nin Primavera ve Venüs'ün doğuşu üzerine yaptığı çalışmalarda ilk kez ikonografik yöntemini kullanmıştır. Bununla beraber zamansallık ve bellek kavramları da bu yöneme dahil olmuştur (Kuru, 2017).

Aby Warburg, 1924 senesinde Mnemosyne Atlas (Bellek Atlası) çalışmasına başlamıştır ve 1929 senesinde ölümüyle beraber çalışması yarım kalmıştır. Mnemosyne Atlas, Batı Antik sanatında büyük ve entelektüel olarak akıllarda yer edinmiş çalışmaların yeniden görüntülenmesiyle beraber haritalanmalarının yapıldığı bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Warburg en çok Rönesans sanatına odaklanarak Mnemosyne Atlas izleyicilerine Rönesans kültürünü tekrardan deneyimleme imkânı sunmuştur (Johnson, 2013).

Görsel 29: Aby Warburg, Bilderatlas Mnemosyne Panel 39, 1925-1929

Kaynak: <https://www.nytimes.com/2020/05/14/arts/design/aby-warburg-memory-atlas.html> E.T.
18/02/2022

Aby Warburg, “Siyah kumaşla kapladığı ahşap panolar üzerine klasik çağdan Rönesansa, sanat tarihinin görüntülerini içeren fotografik röprodüksiyonlar ve dergilerden kestiği resimleri derlediği bu çalışmaya *Mnemosyne Atlas* adını verir. Bunun için yaklaşık 2000 adet fotoğraf kullanmış ve 63 adet pano oluşturmuştur” (Tekin, 2010, s. 19).

Görsel 30: Aby Warburg, Bilderatlas Mnemosyne Panel 6, 1925-1929

Kaynak: <https://www.nytimes.com/2020/05/14/arts/design/aby-warburg-memory-atlas.html> E.T.
18/02/2022

Berlin’de yer alan Dünya Kültürler Evi’nde sergilenmekte olan Mnemosyne Atlas çalışmaları sanat tarihinden elde edilen görüntülerin yan yana dizilmesiyle beraber değişim ve tekrarlama sürecini izleyiciye aktarmaktadır (E-skop, 2020). Bununla beraber Rönesans döneminden çağdaş sanata kadar farklı dönemlerden elde ettiği görüntülerin kendi içlerinde kültürel bağlamda etkileşimini sağlamaktadır.

Aby Warburg’un ilgi alanlarının kapsamı oldukça geniştir. İçinde sanat tarihi astroloji ve rönesans gibi birçok konu barındırmaktadır. Bu konulardan yola çıkarak yaptığı koleksiyonculuk faaliyetleri kitapları ve görüntüleri özel kütüphanesinde bir araya

getirmiştir. Bu faaliyet yakınlıkların ortaya çıkmasına ve disiplinler arasındaki sınırların aşılmasına izin vermiştir. Aby Warburg nesnelerden daha çok bilgi toplayıcısı olarak ön plana çıkmıştır. Birçok kitaba sahip olmasına rağmen onun için bilimsel bir araştırma sürecinde bilgi, fiziksel öğelerden daha fazla önemli olmuştur. 1918’de belirttiği üzere kitapları ona “bilimsel bir laboratuvarda çalışan araçlar” olarak hizmet etmiştir (The Warburg Institute, 2022).

Kütüphanede sürekli değişen ve sürekli anlam kazanan kitaplar birbirleriyle kesişen ve aynı noktada buluşan büyük bir bilgi evrenini oluşturmaktadır. Bu nedenle Warburg’un kütüphanesi bilginin kendini yeniden ürettiği kozmik bir ortamı canlandırmaktadır (Kuru, 2017).

Görsel 31: Aby Warburg, Kulturwissenschaftliche Bibliothek Warburg'un Okuma Odası, 1926

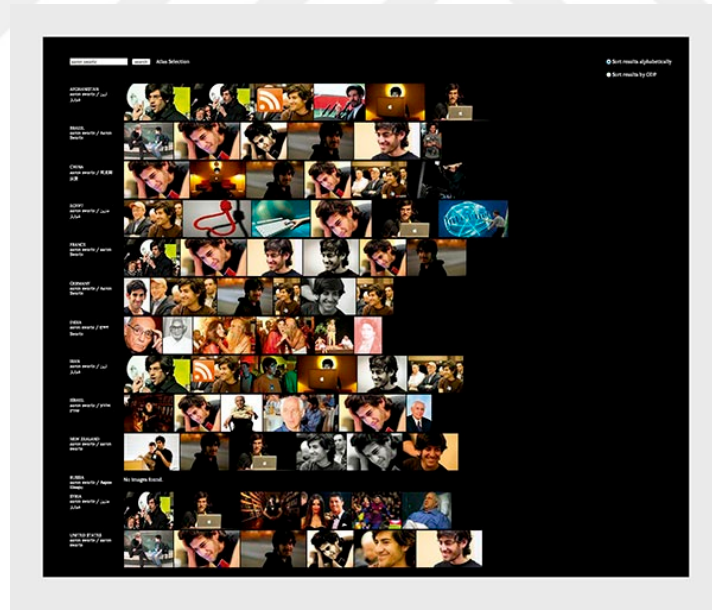
Kaynak: <https://warburg.sas.ac.uk/library/about-library/library-aby-warburg> E.T. 18/06/2022

Warburg’un “Antik Çağın Öbür Dünyası” üzerine yaptığı çalışmalarla ortaya koyduğu Pathosformel düşüncesi mekânın ve zamanın karşılığı olarak değerlendirilmektedir. Leonardo Impett (2016) Pathosformel kavramını “Pathosformel (çoğul Pathosformeln) veya pathos (duygu) formülü, Warburg'un önemli bir kavramıdır . En temel düzeyde, tekrarlanabilir bir görsel paradigma veya formül aracılığıyla duygu, hareket ve tutkunun tasvirini veya iletişimini tanımlar” (s. 888). şeklinde açıklamaktadır. Dolayısıyla

Warburg'un kütüphanesi pathosformel kavramının biçimsel bir karşılığı olarak değerlendirilmektedir.

3.2.1. Taryn Simon Image Atlas

Aby Warburg Mnemosyne Atlas'ına dijital bir örnek olarak Fotoğraf sanatçısı Taryn Simon'u göstermek mümkündür. Taryn Simon Amerikalı fotoğrafçılık, heykel ve metin gibi alanlarda çalışan multidisipliner bir sanatçıdır (Taryn Simon, 2022). Image Atlas çalışmasıyla beraber dünyanın dört bir yanından yerel görsel arama kutularındaki sonuçlara göre benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasını sağlamaktadır. Image Atlas kullanıcı ve çevrimiçi kaynaklar arasında ilişki kuran bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda programcı Aaron Swartz ve Taryn Simon tarafından sanatçıları teknoloji uzmanlarıyla eşleştiren Rhizome's Seven on Seven konferansının 2012 baskısının bir parçası olarak yaratıldı ve Swartz'ın ölümden beri Simon Image Atlas'ı geliştirmeye devam etmiştir (Net Art Anthology, 2012).

Görsel 32: Image Atlas, Aaron Swartz, 2012

Kaynak: http://tarynsimon.com/works/image_atlas/#3 E.T. 19/02/2022

Image Atlas arama terimlerini farklı kültürdeki birçok ülkenin sonuçlarına göre filtreleyerek en popüler sonuçları ortaya koymaktadır. Bu kapsamda arama sonuçlarından gelen farklılıklar ve benzerlikler kültürel karşılaştırmalar yapmak açısından önemlidir.

3.2.2. Gerhard Richter: Atlas

1932 senesinde Almanya’da doğan Gerhard Richter çeşitli resim stilleri ve konularıyla tanınmaktadır. Eserlerinde genellikle tek bir üslupla yetinmeyen Richter, estetik dogmaya karşı bir duruş sergilemiştir. Nazizmin gölgesinde ve ardında büyüyen sanatçı Kunstakademie’de resim eğitimi almış ve ardından başarılı bir “Sosyal Gerçekçi ressam” olmuştur. Batıya yaptığı seyahatlerle beraber dönemin avangard sanatına maruz kalmış ve 1961’de Batı Almanya’ya girmiş ve o yıldan 1963’e kadar Düsseldorf’taki Kunstakademie’ye katılmıştır. Aldığı eğitimlerden sonra Richter nesnel bir yaklaşımı tercih etmiş ve projektör kullanarak fotoğraf temelli resimler yapmaya başlamıştır (Wainwright, 2022).

Gerhard Richter, 1960 senesinden itibaren bir araya getirdiği fotoğraflar, eskizler ve gazete küpürlerinden oluşan koleksiyonuyla atlas çalışmasının temelinı atmıştır. Topladığı basın küpürleri ve fotoğraflarla beraber kendisinin ve diğer insanların aile fotoğraflarını kağıt üzerinde düzenleyerek 1970 yılında atlas çalışmalarına başlamıştır (gerhard-richter.com, 2022).

Görsel 33: Gerhard Richter, Atlas Sheet 1, 1962-1966

Kaynak: <https://www.gerhard-richter.com/en/art/atlas/album-photos-11581/?p=1&sp=32> E.T.

18/06/2022

Richter'in "Atlas" olarak bilinen ansiklopedik projesi şu anda 800'den fazla panele sahiptir. Basın küpürleri, dergi, kitap, illüstrasyon ve aile fotoğraflarından oluşan bir birikim haline gelmiştir. Aile albümü ve gazete ve dergilerden kesilen parçalar bir araya getirilmiş ve yan yana yapıştırılmıştır. Fotoğraf makinesinin erişilebilirliği ve kullanılabilirliğinin artmasıyla beraber 1970 yılının başlarında Richter'in kendi fotoğraflarını daha düzenli bir şekilde ortaya çıkartmıştır. Richter'in çalışmalarında şehirlerin, dağların, çiçeklerin ve ormanların havadan görüntülerinin yanı sıra, geniş bir dizi manzara görüntüleri sıklıkla görülmektedir. Bununla beraber çizimler, eskizler ve kolajlar baştan sona görünürken, fotoğrafçılık Atlas'ın odak noktası ve omurgası olmuştur (Burnett, 2017).

Görsel 34: Gerhard Richter, Manzaralar, 1970

Kaynak: <https://www.gerhard-richter.com/en/art/atlas/album-photos-11581/?p=1&sp=32> E.T.
18/06/2022

Gerhard Richter'in Atlas çalışması ile Aby Warburg'un Mnemosyne Atlas (Bellek Atlası) çalışmasının kapsamını ve önemini sosyal ve kişisel hafızayı birleştiren arşivler olarak değerlendirmek mümkündür.

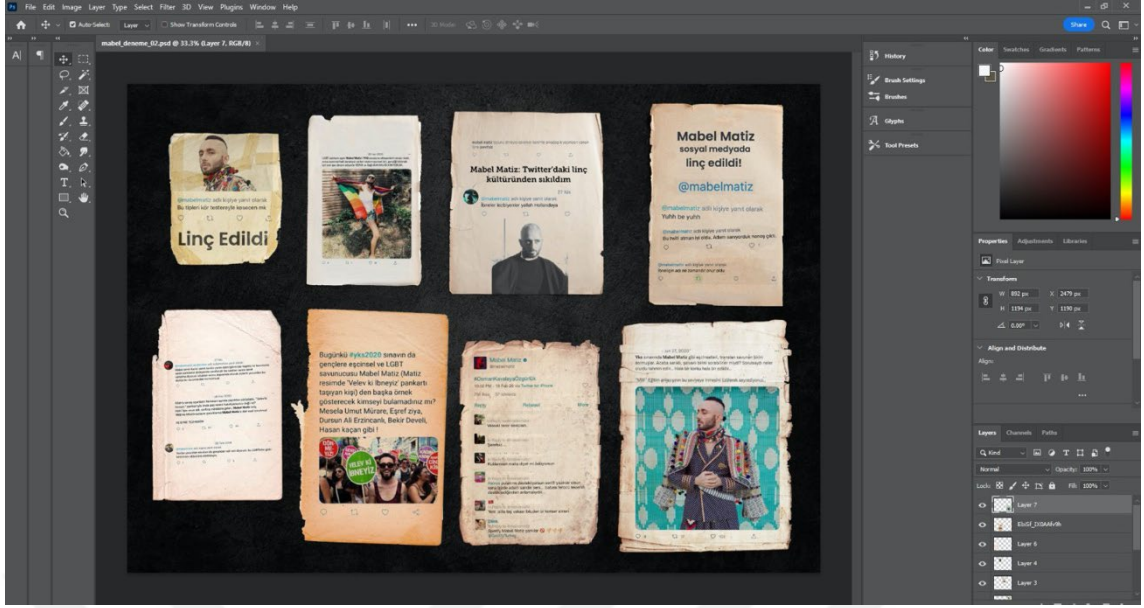
4. BÖLÜM: DİJİTAL LİNÇ ATLASI PROJESİ ÜRETİM SÜRECİ

Günümüzde sosyal medyada sıkça rastlanılan ve yaygınlaşan dijital linç, dijital kültürün bir parçası haline gelmiş ve bu kapsamda sosyal medya kullanıcıları arasında büyük yıkımlara neden olmuştur. Bu kapsamda dijital linç kültürüne dikkat çekmek amacıyla görsel teknikler kullanılarak tezin yöntem kısmında da bahsedildiği üzere Aby Warburg'un *Mnemosyne Atlas* çalışmalarından yola çıkılmış ve linç atlasları oluşturulmuştur.

Mnemosyne Atlas, sanat tarihinden elde edilen görüntülerin siyah panolar üzerine yan yana koyularak değişim ve tekrarlanma süreçlerinin ifade edildiği sanatsal bir haritalandırma çalışması olarak değerlendirilmektir. Bu altyapı ile yola çıkılarak oluşturulan linç atlasları, sosyal medyada linç maruz kalan bireylerin uğradıkları sözlü saldırıların bir araya gelmesinden dolayı izleyicinin linç sürecini daha kapsamlı görmesini sağlamıştır.

Dijital linç atlasları, araştırma yönteminde ele alınan Sezen Aksu, Erkan Oğur, Mabel Matiz ve Atakan Kayalar'ın sosyal medyada uğradıkları linçlerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Dijital linç olayları her olay özelinde bir pano şekline getirilmiştir. Twitter, dijital linçlerin elde edildiği mecra olarak seçilmiş ve oradan alınan ekran görüntüleri dijital linç atlasları oluşturulurken kullanılmıştır. Bununla beraber haber sitelerinin Twitter'da paylaştığı tasarımları ekran görüntüsü olarak dijital linç atlaslarında kullanılmıştır.

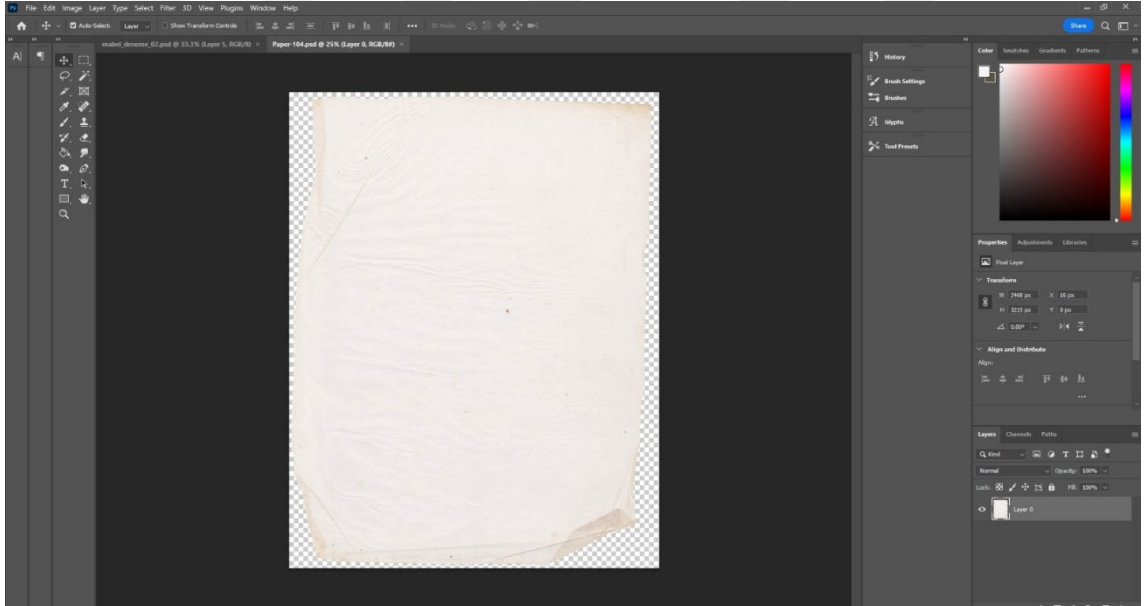
Görsellerin toparlanma süreçleri tamamlandıktan sonra Adobe Photoshop programı kullanılarak dijital linç atlasları hazırlanmıştır.

Görsel 35: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

Linç atlasları Adobe Photoshop programında hazırlanırken, daha önceden fotoğrafı çekilmiş eskitilmiş kağıtlar kullanılmıştır.

Görsel 36: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Eskitilmiş Kâğıt Örneği, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

Kullanılan eskitilmiş kâğıtlar önce dekupe işleminden geçmiş daha sonra da siyah panolara yerleştirilmiştir.

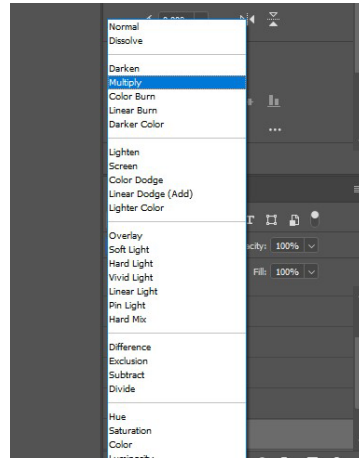
Siyah panolarda yan yana dizilen kağıtların üzerine Twitter’den elde edilen ekran görüntüleriyle kompozisyonlar yapılmıştır.

Görsel 37: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Kompozisyon Örneği, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

Kompozisyonlar hazırlanırken Adobe Photoshop’un filtre özellikleri kullanılmış ve renk ayarları düzenlenmiştir.

Görsel 38: Linç Atlasının Hazırlanma Süreci Renk Düzenlemeleri, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

4.1. Linç Atlası Projesi

Görsel 39: Zehra Karataş, Linç Atlası Projesi Web Sayfası, 2022

Kaynak: www.dijitallincatlasi.com

Linç Atlası isimli sergi kapsamında hazırlanan atlas çalışmaları www.dijitallincatlasi.com adresinde çevrimiçi sergi olarak sergilenmektedir. Görsel 37’de web sayfasının ana sayfası yer almaktadır. Bununla birlikte Sergi Hakkında kısmında sergi üzerine bilgilendirme yapılırken Linç atlası sekmesinde ise projedeki çalışmalar yer almaktadır. Görsel 38’de ise projenin sergi afişi paylaşılarak bilgilendirilmesi yapılmıştır.

Görsel 40: Zehra Karataş, Linç Atlası Sergi Afişi, 2022

Kaynak: www.dijitallincatlasi.com E.T. 18/06/2022

4.1.1. Sezen Aksu Linç Atlası

Türk pop müziğinin önde gelen isimlerinden biri olan Sezen Aksu'nun *Şahane Bir Şey Yaşamak* isimli şarkısında geçen "Selam söyleyin o cahil Adem ile Havva'ya" sözlerinden dolayı sosyal medyanın hedefi haline gelmiştir. Bu kapsamda Twitter'dan elde edilen linç içerikli paylaşımlar Adobe Photoshop programı kullanılarak atlas haline getirilmiştir.

Görsel 41: Zehra Karataş, Sezen Aksu Linç Atlası, 2022

Kaynak: "Yazar tarafından oluşturulmuştur."

4.1.2. Erkan Oğur Linç Atlası

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın, Erkan Oğur'un düzenlemesini yaptığı *Hiç Oldum* isimli eserine klip çekmesi üzerine sosyal medyada Erkan Oğur'a karşı yürütülen linç kampanyası Twitter'dan alınan örneklerle atlas haline getirilmiştir.

Görsel 42: Zehra Karataş, Erkan Oğur Linç Atlası, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

4.1.3. Mabel Matiz Linç Atlası

Cinsel kimliğinden dolayı sosyal medyada sürekli linç kültürüne maruz kalan Mabel Matiz'in Twitter'da uğradığı saldırılar ele alınmıştır. Bu kapsamda Adobe Photoshop programı kullanılarak Twitter'dan alınan ekran görüntüleriyle atlas linç atlası oluşturulmuştur.

Görsel 43: Zehra Karataş, Mabel Matiz Linç Atlası, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

4.1.4. Atakan Kayalar Linç Atlası

Bir sosyal medya kullanıcısı tarafından videosu çekilen on yaşındaki Atakan Kayalar yaşıtlarına göre ağır kitaplar okuduğu için Twitter'da gündem olmuştur. Daha sonra ana akım medyaya verdiği röportajlarda annesine karşı tutumundan dolayı sosyal medyada linç edilmiştir. Bu kapsamda Twitter'dan alınan linç örnekleriyle dijital linç atlası oluşturulmuştur.

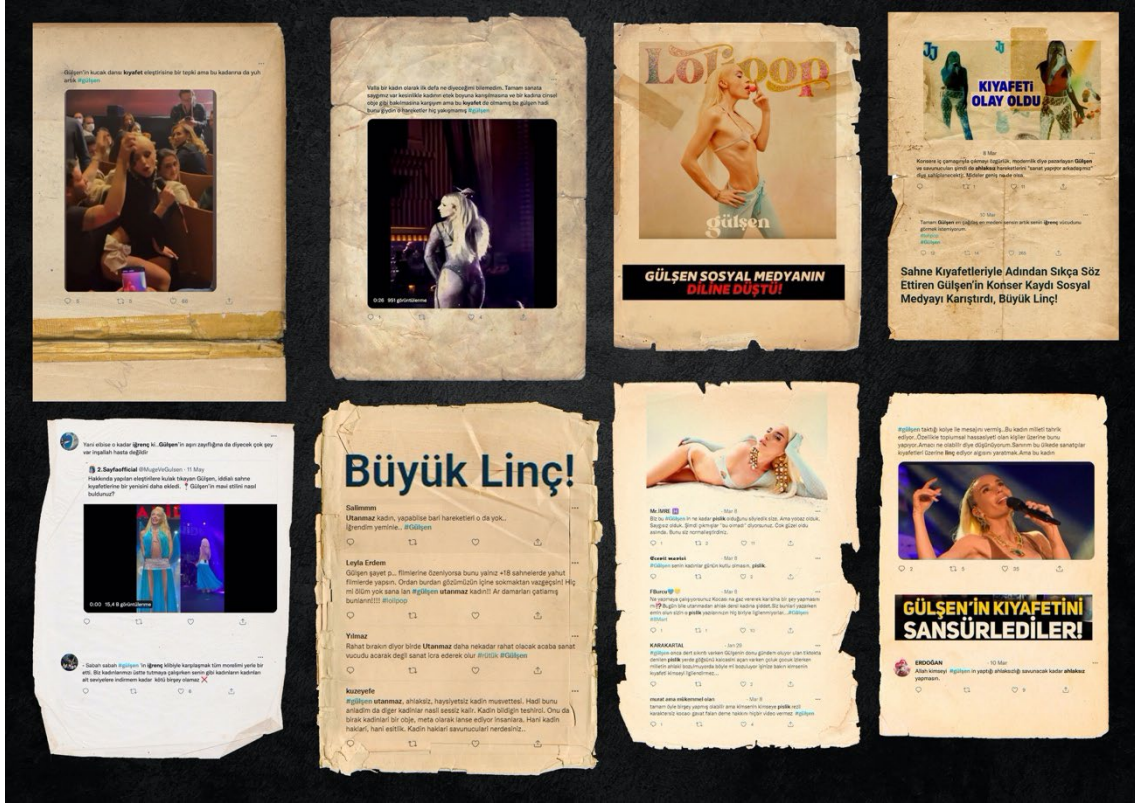

Görsel 44: Zehra Karataş, Atakan Kayalar Linç Atlası, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

4.1.5. Gülşen Linç Atlası

Türk pop sanatçısı Gülşen'i sahne kıyafetlerinden dolayı sosyal medyada linç etmişlerdir. Bu kapsamda Twitter'dan Gülşen'e karşı linç içerikli paylaşımların ekran görüntüleri alınmış ve haber kaynaklarından elde edilen görüntülerle birleştirilmiştir. Siyah panoda kompozisyonları yapılan ekran görüntülerinden linç atlası oluşturulmuştur.

Görsel 45: Zehra Karataş, Gülşen Linç Atlası, 2022

Kaynak: "Yazar tarafından oluşturulmuştur."

4.1.6. Suna Yıldızoğlu Linç Atlası

İngiliz asıllı sinema ve dizi oyuncusu Suna Yıldızoğlu'nun Twitter'da 15 Nisan 2022 tarihinde yaptığı paylaşımından yola çıkılmıştır. Paylaşımına gelen linç içerikli yorumlar dikkate alınmış ve Twitter'dan ekran görüntüleri alınmıştır. Alınan ekran görüntülerinin siyah pano üzerinde kompozisyonları yapılmış ve linç atlası oluşturulmuştur.

Görsel 46: Zehra Karataş, Suna Yıldızoğlu Linç Atlası, 2022

Kaynak: “Yazar tarafından oluşturulmuştur.”

SONUÇ

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren gruplaşma ve kolektif davranışlar korunma içgüdüğü ve toplumsal faydalar gibi amaçlarla insan davranışı olarak gözlemlenmiştir. Bu kapsamda gruplaşmalar ve kolektif davranış biçimleri diğer taraflara karşı bir ön yargı yaratmış ve toplumsal yıkıcılığı ortaya çıkarmıştır. Bu dayanışma biçimi ve kolektif yaşam tarzı toplumlar arasında saldırı kültürünü ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla saldırganlık kadim zamanlardan itibaren insan hayatında var olmuştur. Bununla birlikte ortaçağ'da cadı yakma törenleriyle ve modern dönemlerde Ku Klux Klan ile beraber toplumsal şiddetin kültürleşmesi linç kültürü adı altında toplanmıştır. Linçin kavramsallaşmasıyla beraber meydanlarda grupların günah keçisi ilan ettikleri kişiye saldırması linç olayları olarak değerlendirilmiştir.

Günümüzde Web 2.0 teknolojisinin gelişmesiyle beraber sosyal medya ortamlarında da linç kültürüne rastlanmıştır. Linç kültürü fiziksel şiddetin yanı sıra sosyal medya kullanıcılarının gruplaşmalarıyla sözlü şiddeti de kapsamaktadır. Sosyal medyanın sunduğu interaktif iletişim, eş zamanlılık ve sosyal medya kullanıcılarının anonim hesaplar edinebilme kolaylığı, linç kültürünün dijital ortamlarda da görülmesine neden olmuştur. Dolayısıyla meydanlarda gerçekleşen linç olaylarında gruplar saldırdıkları kişi ile fiziksel bir temas halindeyken dijital linçlerde kullanıcıların konfor alanlarını terk etmesine ve fiziksel temas içine girmesine gerek yoktur. Buna bağlı olarak sosyal medyanın sağladığı steril ortamlar kullanıcıların linç kültürünü benimsemelerine neden olmuştur. Bu kapsamda yapılan araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda sosyal medya hukuku üzerine henüz gelişmiş bir hukuk sisteminin olmaması ve hukukun teknolojik gelişmelerin gerisinde kalması sosyal medyada işlenen suçların genellikle takipsizlikle sonuçlanmasına neden olmuştur. Bundan dolayı sosyal medya kullanıcıları genellikle gerek anonim hesaplar üzerinden gerekse kendi hesaplarını kullanarak karşıt görüşteki kullanıcıları linç etmişlerdir ve bununla ilgili herhangi bir yaptırımla karşılaşmamışlardır. Bundan dolayı sosyal medya kullanıcıları arasında linç kültürünün oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Ana akım medyalar da bu konuyla ilgili haberlerin de ortaya çıkmasıyla beraber sosyal medyada yaşanan sözlü şiddetin sosyal medya linç olarak kavramsallaşması söz konusu olmuştur.

Sosyal medyada bir miniblog olarak değerlendirilen Twitter mecrası gündem ve etiket özellikleriyle beraber metin odaklı paylaşımların yapılması linç kültürünün yoğun olarak bu mecrada görülmesine neden olmuştur. Dolayısıyla Twitter mecrasının linç kültürü için oldukça konforlu bir zemin olduğuna kanaat getirilmiştir. Bu nedenle örneklemeler ele alınırken Twitter mecrası özelinde değerlendirme yapılmıştır.

 rneklemeler incelenirken meydanlardaki linçlerin temel konularının dijital ortamlarda dijital linç olarak tekrardan ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Özellikle Etnik grupların, din ve mezhep ayrılıklarının ve siyasi çatışmaların yoğun olduğu Türkiye’den alınan örnekler linç kültürünü anlamak açısından önemlidir. Bu kapsamda örnekler incelenirken kullanıcılar genellikle ayrımcı bir üslup kullanarak gündem konusuna dair yorumlarda bulunmuşlardır. Yapılan yorumlar genellikle gündem olan şahsın kişilik haklarına saldırı niteliğinde küfür ve hakaret içermektedir. Bununla birlikte kullanıcıların kendi aralarında da konuyla ilgili çatışmalarda bulunduğunu söylemek mümkündür. Gündemdeki kişi ve olayla ilgili genellikle karşıt görüşler ortaya çıkmış ve bu görüşlerdeki kullanıcılar arasında küfür, hakaret ve ayrımcı söylemlere rastlanılmıştır. Bu nedenle sosyal medya lin lerindeki saldırı karmaşası meydanlarda yaşanan linçlerde de gözlemlenen muğlak durumlar olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla sosyal medya lin lerinde konunun özünden sapma ve karmaşa ortamının oluşması söz konusudur.  rneklemelerde de görüldüğü gibi yanlış anlaşılmalar ve konudan sapmalar sosyal medya lin lerinde gözlemlenen bir durumdur.

KAYNAKÇA

- Ahmet Mahmut Ünlü. (2022, 3 Mayıs). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmet_Mahmut_%C3%9Cnl%C3%BC E.T. 03/05/2022
- Ahmet NAS [@AhmetNas33]. (2020, Haziran 28). Allah'a savaş açanların Ramazan ayında yaptıkları yürüyüşte, "Velev ki ibneyiz." pankartıyla önde poz vereni hatırlıyorsunuz değil mi? Hah! İşte onun adı, sarhoş mânâsına gelen, Mabel Matiz imiş. YKS'de Müslümanların çocuklarına Mabel Matiz'e dair sual sorulmuş! FE EYNE TEZHEBÜN [Tweet]. <https://twitter.com/AhmetNas33/status/1277240904672313345>
- Alexander, R. P., & Karamustafaoğlu, T. (1968). Amerika'da zencilerin başkaldırısı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(3), 101-106.
- Ali Babacan [@alibabacan]. (2022, Ocak 17). Türkiye ancak fikir ve ifade özgürlüğü zemininde yükselebilir. Sanatçılarımız da sanatlarını icra ederken özgür olmalıdır. Şarkı sözlerini çarpıtan zihniyet bu ülkeye sadece kötülük yapmaktadır. #SezenAksu'nun hedef alınması kabul edilemez. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/alibabacan/status/1483155274475216899>
- Alican [@__vatan__1071__]. (2022, Ocak 15). Hz Adem babamız ve Hz Havva annemize hakaret ederek şarkı söyleyen Sezen Aksu isimli iffetsiz Yahudi kırması kadına tepki göstermek her Müslümanın boynunun borcudur. HADDİNİ BİL SEZEN #sezenaksu. [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/__vatan__1071__/status/1482409767654019072
- Arendt, H. (1997). *Şiddet üzerine*. (B. Peker, Çev.) İletişim Yayınları.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2013). *Social psychology*. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- Avrupa'da cadı avı. (1997). *Pazartesi Dergisi*(22), 3.
- Aydos, S., & Aydos, O. (2019). Yeni medyada nefret söylemi ve nefret söyleminden doğan hukukî sorumluluk. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13.
- Barnes, H. E., & Teeters, N. K. (2011). *İlkel cezalar ve fiziksel cezanın başlıca türleri*. (D. Aydın, Çev.)
- BBC. (2018, Temmuz 2). *Sivas 1993: Madımak oteli'nde ne oldu?* BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44677994> E.T. 07/01/2022
- BBC. (2022, Ocak 18). *Sezen Aksu'nun 'Beni öldüremezsın; sesim, sazım, sözüm var benim' dediği şarkısı dünya dillerine çevrildi*. BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-60036599> E.T. 06/01/2022

- Bandeoğlu, Z. (2016). Maraş olaylarının bütünsel yaklaşım modeli ile analizi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 573-606.
- Berg, M., & Wendt, S. (2011). *Globalizing lynching history*. Palgrave Macmillan.
- Birgün. (2020, Temmuz 3). *YKS'deki Mabel Matiz sorusuyla ilgili inceleme başlatıldı!* <https://www.birgun.net/haber/yks-deki-mabel-matiz-sorusuyla-ilgili-inceleme-baslatildi-307064> “E.T. 02/04/2022”
- Bon, G. L. (1997). *Kitleler psikolojisi*. (Y. Ender, Dü.) Hayat Yayınları.
- Bora, T. (2018). *Türkiye'nin linç rejimi*. İletişim Yayınları.
- Bordens, K. S., & Horowitz, I. A. (2008). *Social psychology*. FreeLoad Press.
- Boudon, R., & Bourricaud, F. (2003). *A critical dictionary of sociology*. (P. Hamilton, Çev.) Taylor & Francis e-Library.
- Bozeti, R. (1952). Linç deneni katilin müşterek tarihçesi. *Resimli Tarih Mecmuası*, 3(27), 1349-1350.
- Bozgöl, F. (2017, Mayıs 20). *Sosyal medya nedir?* Pazarlamasyon: <https://www.pazarlamasyon.com/sosyal-medya-nedir> E.T. 06/01/2022
- Burgay Eren [@ByTRG06]. (2019, Temmuz 26). Yazılan yorumları okudum da gerçekten vah vah diyorum. bu LGBTİciler gidin birbirinizin dübürünü düdükleysin. [Tweet]. <https://twitter.com/ByTRG06/status/1154736777367871488>
- Cannetti, E. (2006). *Kitle ve iktidar*. (G. Aygen, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Carlson, C. R. (2021). *Hate speech*. The MIT Press .
- Castells, M. (2006). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür kimliğinin gücü*. (E. Kılıç, Çev.) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceyhun GS [@ostalgie_]. (2021, Nisan 14). erkan oğur, hakkında “yazıklar olsun” yazılacak bir tip değildir. yaptığı müzik son derece kötü olan, siyasi söylemleri de popülizmden ibaret bir herifi ilahlaştıran sizdiniz, asıl size yazıklar olsun. [Tweet]. https://twitter.com/ostalgie_/status/1382103615502966786
- Chu, S. K. (2020). *Social media tools in experiential internship learning*. Springer.
- Cutler, J. E. (1905). *Lynch-law*. Longmans, Green and Co.
- Cübbeli Ahmet Hoca [@c_ahmethoca]. (2022, Ocak 18). Ali Babacan'ın, Sezen Aksu'nun Peygamber Atamıza ve Kıymetli Annemize yaptığı hakâreti fikir özgürlüğü çerçevesinde savunan tweeti çok mânîdardır. Buna ancak şu yorumu yapılabiliyorum; Bugün rey için ana babasını satanlar yarın yönetime gelseler

düşünün neleri satarlar?! [Tweet]. Twitter.
https://twitter.com/c_ahmethoca/status/1483387549146042369

Çagırğa, S. (2017, Haziran 6). *Linç kültürü ve iktidarın simbiyotik ilişkisi*.
<https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2017/06/06/linc-kulturu-ve-iktidar-simbiyotik-iliskisi> E.T. 06/11/2021

Çomu, T. (2018). *Yeni medya çalışmalarında araştırma yöntem ve teknikleri*. (M. Binark, Dü.) Ayrıntı Yayınları.

Çomu, T., & Binark, M. (2013). *Medya ve nefret söylemi kavramlar, mecralar, tartışmalar*. (M. Çınar, Dü.) Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Dalyan GÜMÜŞTAŞ [@DalyanGumustas]. (2020, Şubat 21). İki gündür Timeline da bu Velet'i görüyorum. İsterse 5.000 kitap okumuş olsun bu çocuğun bildikleri, sadece ezber gözlerine bi bakın deccal gibi velet, evlerden ırak #atakankayalar [Tweet]. <https://twitter.com/DalyanGumustas/status/123060060786362777>

Demir, Ö., & Acar, M. (2005). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Adres Yayınları.

Diakov, V., & Kovalev, S. (2014). *İlkçağ tarihi-I*. (Ö. İnce, Çev.) Yordam Kitap.

Dijk, J. V. (2006). *The network society social aspects of new media*. Sage Publications.

Dijk, J. V. (2018). *Ağ toplumu*. (Ö. Sakin, Çev.) Epsilon Yayınevi.

E-skop. (2020, Ağustos 29). *Aby Warburg: "Bilderatlas"*. <https://www.e-skop.com/skopbulten/aby-warburg-%E2%80%9C9Cbilderatlas%E2%80%9D/5861> E.T. 04/01/2022

Ehzenreich, B., & English, D. (1987). *Cadılar, büyücüler ve hemşireler*. (E. Uğur, Çev.) Kavram Yayınları.

emrerkan [@emrerkan2]. (2021, Nisan 18). Ulan müziği alet etmediğiniz kalmıştı onu da başardınız ayrıca Erkan Oğur beyefendi sana da yazıklar olsun hata ettim ne demek müzik bu evrenseldir değerleri birleştiricidir siyasetle işi olmaz diyemedim mi e şimdi kalkıp ben sanatçıyım diyecen nasıl olacak o iş İbrahim Kalın [Tweet]. <https://twitter.com/emrerkan2/status/1383548217405542400>

Erdeğer, B. Ş. (2020, Şubat 23). *Aile, sosyal zorbalık, komploculuk, medya kışkırtıcılığı: Atakan*. Independent Türkçe: <https://www.independentturkish.com/node/136391/t%C3%BCrkiyeden-sesler/aile-sosyal-zorbal%C4%B1k-komploculuk-medya-k%C4%B1skac%C4%B1nda-atakan> E.T. 04/01/2022

Erdem, A. K. (2021, Nisan 16). *Erkan Oğur konuştu: Saray ve kendi menfaati için müzik yapan birisi olduğumu ifade edenler oldu. Tersine saray'ın verdiği ödülü kabul etmemiştim*. Independent Türkçe: <https://www.independentturkish.com/node/345936/k%C3%BClt%C3%BCr/erka>

n-o%C4%9Fur-konu%C5%9Ftu-saray-ve-kendi-menfaati-i-%C3%A7in-
m%C3%BCzik-yapan-birisi-oldu%C4%9Fumu-ifade E.T. 04/01/2022

Esra_ky_03 [@Esraky031]. (2022, Mart 8). #gölşen ne kadar meraklisin bı taraflarını göstererek yada böyle iğrenç showlar yaparak gündem olmaya..Iyice bokunu çıkardın [Tweet]. <https://twitter.com/Esraky031/status/1501095011055722498>

Eyuboğlu, İ. Z. (2017). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*. Say Yayınları.

Fethi Çağıl [@fethicagil]. (2020, Şubat 18). 10 yaşındaki Atakan ile D&R reyonlarında tanıştık. Kitaplara bakıyordum: "Felsefeye ilgilisin galiba" dedi. "Evet" dedim. 5 ayda 250 kitap okumuş. 2 saate yakın konuştuk. Hayran kaldım... Aristo'dan girdik, J.J. Rousseau ve Bauman'dan çıktık!.. Yeni bir arkadaşım oldu... [Tweet]. <https://twitter.com/fethicagil/status/1229846727559196672>

Fromm, E. (2018). *İnsandaki yıkıcılığın kökenleri: Şiddet ve saldırganlık üzerine bir inceleme*. (Ş. Alpagut, Çev.) Say Yayınları.

Gerger, H. (2012). *Kan tadı: Belgelerle ABD'nin kara kitabı*. Yordam Kitap.

Güven, D. (2005). *6-7 Eylül olayları*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Haberler.com. (2020, Şubat 21). *Atakan Kayalar kimdir? Atakan Kayalar nereli? Atakan Kayalar doğum tarihi, annesi*. <https://www.haberler.com/haberler/atakan-kayalar-kimdir-atakan-kayalar-nereli-12939690-haberi/> E.T. 21/01/2022

Hacaloğlu, H. (2022, Ocak 19). *Sezen Aksu'ya muhafazakar çevrelerden linç*. Amerikanın Sesi: <https://www.amerikaninsesi.com/a/sezen-aksu-ya-muhafazakar-cevrelerden-linc/6402330.html> E.T. 21/01/2022

Harari, Y. N. (2019). *Hayvanlardan tanrılara: Sapiens insan türünün kısa bir tarihi*. (E. Genç, Çev.) Kolektif Kitap.

Harris, M. (1995). *İnekler, domuzlar, savaşlar ve cadılar kültür bilmeceleeri*. (M. F. Gümüş, Çev.) İmge Kitabevi Yayıncılık.

Hatice [@kyralmanya123]. (2022, Ocak 21). Gülşen giymediği kıyafeti konuşuluyor sanıyor halbuki yaptığı o iğrenç avam dansı onu izlemeye gelen insanlara oturma organını sallaması konuşuluyor! Bu arada hmn ayağının dibinde oturan hiçbir erkek ona bakmıyordu adamlar utanmış o utanmamıştı... #Gölşen [Tweet]. <https://twitter.com/kyralmanya123/status/1484482016196403200>

Head, T. (2019). *Dünya tarihi 101*. (İ. Yıldız, Çev.) Say Yayınları.

İnternet Haber. (2021, Nisan 14). *İbrahim Kalın'dan 'Hiç oldum' türküsü! Erkan Oğur'u kendi mahallesi linç ediyor*. <https://www.internethaber.com/ibrahim-kalindan-hic-oldum-turkusu-erkan-oguru-kendi-mahallesi-linc-ediyor-video-galerisi-2177429.htm> E.T. 21/01/2022

- Johnson, C. D. (2013). *About the Mnemosyne Atlas*. Cornell University Library The Warburg Institute: <https://warburg.library.cornell.edu/about> E.T. 24/02/2022
- Kadir Sengör [@KadirSengor]. (2020, Şubat 21). Yeter artık şu ukala terbiyesiz çocuğu görmekten bıktık #atakankayalar [Tweet]. <https://twitter.com/KadirSengor/status/1230603552277618695>
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. Evrim Yayınevi.
- Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., & Cialdini, R. B. (2004). *Social psychology: Unraveling the mystery*. Allyn & Bacon.
- Khan, G. (2017). *Social media for government*. Springer.
- King, D. L. (2012). *Face2face*. CyberAge Books.
- Kuru, A. Ş. (2017). "Yetişkinler için hayalet öyküleri" Aby Warburg ve pathosformel sanat tarihi. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 10(19), 1-37.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I., & Kelly, K. (2009). *New media: A critical introduction*. Routledge.
- Lorenz, K. (2008). *İşte insan: Saldırganlığın doğası üzerine*. (V. Atayman, & E. T. Güney, Çev.) Cumhuriyet Kitapları.
- Mabel Matiz. (2022, 18 Şubat). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Mabel_Matiz
- Malinowski, B. (1989). *İlkel toplumlarda cinsellik ve baskı*. (H. Portakal, Çev.) Kabcacı Yayınevi.
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay, & D. Kömürçü , Çev.) Bilim ve Sanat Yayınları.
- Martin, L. (2009). *Cadılığın tarihi Ortaçağ'da bilge kadının katili*. (B. Baysal, Çev.) Kalkedon Yayıncılık.
- Mehdi #AK [@Mehdi1907]. (2021, Nisan 18). Bir müzisyen olarak bir usta müzisyenin olağanüstü yeteneği ve icrasını ideolojik bir saldırı ile bir kenara bırakması ve icrasının arkasında duramaması tam anlamıyla onursuzluktur. Yazıklar olsun Erkan Oğur ! Seni de adam sanırdım lakin zavallıymışsın!!! [Tweet]. <https://twitter.com/Mehdi1907/status/1383549169751584773>
- Mert, V. (2018). Evrimsel psikoloji ve saldırganlığın kökeni: Evrimsel psikolojinin nitelikleri ve saldırganlığın evrimsel perspektifle incelenmesi. *ResearchGate*, 2-27.
- Miller, D., Costa, E., Haynes, N., McDonald, T., Nicolescu, R., Sinanan, J., . . . Xinyuan, W. (2016). *How the world changed social media*. UCL Press.

- Net Art Anthology (2012). *Image Atlas*. <https://anthology.rhizome.org/image-atlas>
- Netwon, M. (2009). *The Ku Klux Klan in Mississippi a history*. McFarland & Company, Inc.
- O'Reilly, T., & Milstein, S. (2009). *The Twitter book*. O'Reilly.
- Onedio. (2017, Ekim 14). *Kendine has tarzı ve marjinal sesiyle gökkuşağının içinden bir müzisyen: Mabel Matiz*. <https://onedio.com/haber/kendine-has-tarzi-ve-marjinal-sesiyle-gokkusaginin-icinden-bir-muzisyen-mabel-matiz-790422> adresinden alındı E.T. 24/02/2022
- Özturan, G. (2014, Mart 29). *Dijital linç kültürü yaygınlaşırken*. Biamag: <https://m.bianet.org/biamag/medya/154521-dijital-linc-kulturu-yayginlasirken> E.T. 21/01/2022
- Parsons, E. F. (2015). *Ku-Klux the birth of the Klan during recon struction*. The University of North Carolina Press.
- Püsküllüoğlu, A. (2013). *Çağdaş türkçe sözlük*. Arkadaş Yayınevi.
- rober koptaş [@roberkoptas]. (2022, Ocak 23). elbirliğiyle sezen aksu'nun "avcı"sını bir gecede sayabildiğim kadarıyla kuşdili dahil 35 dile çevirdik. çünkü avcılara karşı avız, av olanların yanındayız. çünkü "kim yolcu kim hancı / dur bakalım / beni öldüremezsin / sesim sazım sözüm var benim / ben derken ben herkesim" [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/roberkoptas/status/1485172306171338756>
- Sarıhan, Ş. (2009). *Madımak yangını Sivas katliamı davası cilt 1*. Ankara Barosu Yayınları.
- Sezzer [@sezzer]. (2020, Şubat 20). #atakankayalar deccal'in ta kendisidir ! [Tweet]. <https://twitter.com/sezzer/status/1230560989994602496>
- Sığın, İ. (2020). *Dijital yeni dünya*. Motto Yayınları.
- Sinkil, A. (2018, Kasım 20). *Sosyal medyada linç ve hukuki sonuçları*. <https://teknolojivehukuk.com/proje.php?ID=63&x=SOSYAL%20MEDYADA%20L%C4%B0N%C3%87%20VE%20HUKUK%C4%B0%20SONU%C3%87LARI> E.T. 24/06/2020
- Siyam Öküzü [@siyamusta61SLx]. (2021, Nisan 17). Erkan Oğur adına ki tek şarkılık tırtıla Neşet Ertaş muamelesi yapan denyolara da yazıklar olsun...Kim bu maydonoz?... [Tweet]. <https://twitter.com/siyamusta61SLx/status/1383375336415457282>
- Sosyal Medya (2022, 14 Nisan). In Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya
- Suna Yildizoglu [@SunaYildizoglu]. (2022, Nisan 16). Ne zamandır görmediğim bir komşumla sokakta karşılaştım. Çok kilo vermiş, "Çok güzel olmuşsun, nasıl

yaptın?" Ağlamaya başladı..."Suna, ancak bir öğün yiyebiliyorum...işim yok, her şey çok pahalı.... [Tweet].
<https://twitter.com/SunaYildizoglu/status/1515104627569668096>

Şener, G., Dirini, İ., Temur, N., Ahi, Ş., & Uyanık, Ş. (2019, Aralık). Cinsiyetçi dijital şiddetle mücadele rehberi.

Taryn Simon (2022, 28 Mart). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Taryn_Simon E.T. 21/03/2022

Tekin, N. (2010). *Andre Malraux'un hayali müzesinin çağdaş sanat politikaları ve güncel sanat projeleri açısından önemi* [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. <https://9lib.net/document/oz13r6vq-andre-malraux-muezesinin-cagdas-politikolari-guencel-projeleri-acisindan.html>

Tunç, A. (2011). *Maraş kıyımı: Tarihsel arka planı ve anatomisi*. Belge Yayınları

Turner, B. S. (2006). *The Cambridge dictionary of sociology*. Cambridge University Press.

Türk, G. D. (2017). *Medya çağında iletişim*. Çizgi Kitabevi Yayınları.

Uluç, G., & Süslü, B. (2016). Örnek yargı kararlarıyla sosyal medya hukuku. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Ümkiye Ulviye [@UlvisUmkiye]. (2022, Nisan 16). Senin ülkende olur ancak bu dediğin. Ne dinimiz izin verir ne devlet geleneğimiz. Biz Osmanlı torunlarıyız. [Tweet]. <https://twitter.com/UlvisUmkiye/status/1515252114502598662>

Vural, S. (2017, Ekim 4). *Mabel Matiz: Twitter'daki linç kültüründen sıkıldım*. Hürriyet Kelebek: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/magazin/mabel-matiz-twitterdaki-linc-kulturunden-sikildim-40598435>

Wedepohl, C. (2020, Ocak 16). *Aby Warburg*. Oxford Bibliographies: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199920105/obo-9780199920105-0087.xml#:~:text=The%20German%20Jewish%20art%20historian,%2C%20and%2C%20briefly%2C%20psychology>. E.T. 21/01/2022

Zafer, C. (2021). *Sosyal medya ve toplum*. Literatür Yayınları.

Zileli, Ü. (2018, 11 25). *Büyük utanç 6-7 Eylül olayları*. Sözcü: <https://www.sozcu.com.tr/2018/yazarlar/umit-zileli/bir-buyuk-utanc-6-7-eylul-olaylari-2612951/> E.T. 24/06/2020

Zubritski, Y., Mitropolski, & Kerov, V. (1979). *İkel toplum, köleci toplum, feodal toplum*. (S. Belli, Çev.) Sol Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Zehra KARATAŞ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
Bölümü	Görsel İletişim Tasarımı
Makale ve Bildiriler	
1. 2018-Sakarya Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü Mezuniyet Sergisi- Global Marka Bağımlılığı Fotoğraf Projesi	
2. 2018-Fotoğraf Konuşmaları- Pop Art Fotoğraf Atölyesi	
3. 2019- Çek-im Grup Fotoğraf Sergisi ve Söyleşisi	
4. 2019- Temsili Fotoğraflar Sergisi- Rahşan Abla Fotoğraf Projesi	